

DANIEL ARNESEN

Frivillighet i en storby

Kommune og frivillig sektor i Oslo

Daniel Arnesen

Frivillighet i en storby

Kommune og frivillig sektor i Oslo

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2020

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2020
Rapport 2020:08

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (print): 978-82-7763-679-5
ISBN (online): 978-82-7763-680-1

ISSN (print): 1891-2168
ISSN (online): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom NORCE Samfunn og Institutt for samfunnsforskning.

Sammendrag

Denne rapporten tar for seg samspillet mellom kommune og frivillig sektor i Oslo. Formålet har vært å undersøke hvilke erfaringer ulike frivillige aktører har med kommunens oppfølging av frivillighetsmeldingen *Engasjement og deltakelse: frivillighet i Oslo*. Den undersøker følgende spørsmål: Hvordan vurderer ulike aktører i frivillig sektor i Oslo oppfølgingen av hovedmålene og tiltakene i frivillighetsmeldingen? Hvilke endringer har skjedd i frivillig sektor i Oslo fra disse ble vedtatt og frem til i dag? Hvilke faktorer fremmer og hindrer godt samspill mellom kommune og frivillig sektor i Oslo?

Rapporten bygger på analyser av en spørreundersøkelse gjennomført blant lag og foreninger i Oslo og intervjuer med informanter fra ulike organisasjoner. Spørreundersøkelsen rettet seg mot aktive lag og foreninger i Oslo med erfaring med samspill med kommunen. Det kom inn svar fra 247 lag og foreninger eller 33 prosent av de spurte. Den kvalitative metoden omfattet intervjuer med 10 aktører på felter som kultur og fritid, barn og unge, helse og sosial, rettighets- og støttearbeid og integrering og mangfold. I tillegg brukes foreliggende data for å undersøke kjennetegn og utviklingen i Oslos frivillige sektor fra 2009 til 2019.

Under oppsummeres noen av hovedfunnene i rapporten:

Frivillig sektor i Oslo – kjennetegn og utvikling

- *Oslo har en voksende, rik og mangfoldig frivillig sektor.* Antallet lokale lag og foreninger har økt fra om lag 4 000 i 2009 til omlag 7 100 i 2019. Kultur og fritid er det dominerende feltet med 57 prosent av alle lag og foreninger, men organisasjonsveksten skjer både innen kultur og fritid, velferd, samfunnsrettede organisasjoner, bolig og økonomi og tro og livssyn.
- *Organisasjonsmedlemskap er en viktig tilknytningsform.* Det samlede antallet medlemskap – både i lokale og nasjonale organisasjoner – er rundt 1 million, men antallet per innbygger synker fra 1,56 i 2009 til 1,48 i 2019. Kultur og fritid, bolig og økonomi og samfunnsrettede organisasjoner har brorparten av medlemskapene.

- *En økende andel av Oslos innbyggere utfører frivillig, ubetalt arbeid.* 62 prosent av Oslos innbyggere i alderen 16 år eller eldre utførte i 2019 frivillig arbeid i minst én av totalt femten organisasjonskategorier. Det er en økning fra 2014, da tallet var 43 prosent. I gjennomsnitt utføres det 1,3 innsatser og 53 timer årlig per innbygger.
- *Omfanget av frivillig arbeid har også økt over tid.* Det frivillige arbeidet summerte seg i 2019 til rundt 32,6 millioner timer eller 19 120 fulltidsårsverk. En andel på 42 prosent av arbeidstimene utføres innen kultur og fritid, hvor spesielt idrett er en stor kategori. Samtidig øker omfanget av innsatsen i bo- og nærmiljøorganisasjoner.
- *Den frivillig sektorens økonomi vokser.* Driftskostnadene til frivillig sektor i Oslo økte fra rundt 1,1 milliarder kroner i 2009 til 1,6 milliarder kroner i 2019. Mer enn halvparten av utgiften var knyttet til aktivitet. Organisasjonene får i hovedsak inntektene sine fra egengenererte kilder som kontingenter, deltakeravgifter og salg, men også private bidrag og tilskudd fra offentlige og andre aktører er viktige.

Kontakten mellom kommune og frivilligheten

- *Ulik forståelse av frivilligheten og personavhengig kontakt.* Blant de spurte svarer 38 prosent *i noen grad* på spørsmål om de opplever god kontakt mellom kommune og frivilligheten. Videre svarer 19 prosent *i liten grad*, mens 2 prosent svarer *i stor grad*. Erfaringen er at det er ulik forståelse av og bevissthet om frivillig sektor i ulike deler av kommunen, og at kontakten ofte er personavhengig. Det hindrer kontinuitet og forutsigbarhet i samspelet mellom kommune og frivillig sektor.
- *Vanskelig å finne frem, men kontakten oppleves positiv.* Blant de spurte svarer 41 prosent at det *i noen grad* er lett å finne ut hvem man skal henvende seg til, mens 24 prosent svarer *i liten grad*. En hovedutfordring er at kommunens organisering er kompleks og det er vanskelig for foreningslivet å finne frem. Det er imidlertid i stor grad slik at organisasjonene opplever å bli møtt på en positiv måte av kommunen, og at de får svar på det de lurer på. Når det gjelder oppfølging i etterkant, er bildet mer blandet. Rundt en fjerdedel svarer her at de *i liten grad* eller *ikke i det hele tatt* opplever å få tilstrekkelig oppfølging i etterkant.
- *Det er blandede erfaringer med møteplasser mellom kommune og frivillighet.* Her svarer 50 prosent *i noen grad* på spørsmålet om de opplever at det legges til rette for dialog og møteplasser, og rundt 20 prosent svarer enten *i stor grad* eller *i liten grad*. Det er flere som ikke synes det tilrettelegges i det hele tatt, enn som synes at det gjøres det i svært stor grad. En utfordring med eksisterende møteplasser er at de

samler mange ulike aktører som ikke nødvendigvis har så mye til felles. Man ønsker seg steder der aktører på samme område kan treffes.

- *Det er behov for informasjon om økonomi, lokaler og utstyr.* E-post og personlig kontakt er foretrukne kontaktmetoder, i tillegg til at seminarer og kurs og kommunens nettsider er viktige kilder til informasjon. Det er 89 prosent som svarer at de mener det er viktigst å få informasjon om tilskuddsordninger, mens 57 prosent svarer lån av lokaler og 55 prosent låneutstysordninger.

Erfaringer med samarbeid og tilskudd

- *Det er enkelt og forutsigbart å samarbeide med kommunen, men lite ressurser å hente.* Et flertall svarer at de i svært stor grad eller i stor grad opplever det som enkelt å få til samarbeid med kommunen. De fleste erfarer også at samarbeidet har forutsigbare rammer. Samtidig svarer henholdsvis 16 og 23 prosent at de i liten grad og ikke i det hele tatt opplever at legges til rette med lokaler, og 23 prosent og 8 prosent det samme når det gjelder økonomiske tilskudd.
- *For de fleste er det lett å finne frem til kommunale tilskudd.* Det er 37 prosent som svarer de fant informasjonen om tilskuddene de mottar, på kommunens hjemmesider. Kontakt med andre organisasjoner og personer i kommunen sentralt er også en viktig kilde til informasjon om økonomisk støtte. Samtidig kan det være noe mer utfordrende å orientere seg i tilskuddene for små foreninger med lite erfaring.
- *Tilskuddsprosesser oppleves i det store og hele positivt, selv om det er forbedringspunkter.* Flertallet av organisasjonene opplever kriteriene, søknadsprosessen og rapporteringen på en positiv måte. Over halvparten rapporterer at de opplever kriteriene for tilskuddene som enkle å forstå. Mange gir imidlertid uttrykk for at søknads- og rapporteringsfrister ikke sammenfaller så godt med årshjulet i foreningene. Videre bidrar lite samordning på tvers av tilskudd i ulike deler av kommunen til at prosessen oppleves som ressurs- og tidkrevende.

Tilgang på lokaler til frivillig aktivitet

- *Tilgang på lokaler er en utfordring for frivilligheten.* På spørsmål om de opplever at det er god tilgang på egnede lokaler for frivillig aktivitet i Oslo, svarer 33 prosent «i liten grad» og 15 prosent «ikke i det hele tatt». Det er stor konkurranse om lokaler i en storby som Oslo, der det er mange ulike aktører – både offentlige, private og frivillige – som har behov for et sted å være. Enkelte opplever at etablerte aktører får lettere tilgang enn nye og mindre kjente lag og foreninger.

- *Skoler og parker og uteområder er viktige lokaler.* Så mange som 48 prosent har lånt skolelokaler, i tillegg til at 30 prosent har brukt parker og uteområder. Men mange opplever det imidlertid som vanskelig å få oversikt over hvilke kommunale lokaler som er tilgjengelige, og hvem man skal kontakte for tilgang. Dette settes blant annet i sammenheng med at ulike kommunale instanser snakker for lite sammen.
- *Tiltakene for å bedre lokalesituasjonen oppleves positivt, men det er også utfordringer.* Meråpen skole og Oslonøkkelen er tiltak som blir trukket frem av flere som gode ordninger. En utfordring er imidlertid at de forskjellige aktørene som bruker kommunale lokaler, har ulike behov som kan komme i konflikt med hverandre. Det er heller ikke alltid at gratisprinsippet gjelder i praksis, noe som kan påføre lag og foreninger kostnader de ikke har penger til å dekke.

Rekruttering og nyskaping i frivillig sektor

- *Forutsetningene for nyskaping i sektoren er begrensede.* Det er 35 prosent som svarer *i liten grad* og 8 prosent som svarer *ikke i det hele tatt* på spørsmål om kommunen legger til rette for samarbeid for å møte felles utfordringer. Når det gjelder mulighetene for å få finansiering fra kommunen til nye aktiviteter de ønsker å igangsette, svarer 40 prosent at de er *dårlige*, og 15 prosent at de er *svært dårlige*.
- *Rekruttering av frivillige kan likevel være utfordrende for en del lag og foreninger.* Det er 43 prosent som svarer at de *i noen grad* opplever det som vanskelig å rekruttere frivillige, mens 14 prosent svarer *i stor grad* og 7 prosent *i svært stor grad*. Mange organisasjoner arbeider med å inkludere grupper som innvandrere og etniske minoriteter, personer med nedsatt funksjonsevne, eldre og seniorer og barn og unge fra familier med dårlig råd.
- *Behov for målrettede tiltak og involvering av grasrotorganisasjoner for å bedre nå ut til aktuelle målgrupper.* Enkelte grupper opplever å havne «mellom stolene» i politikk og ønsker at det legges til rette for tiltak som kan nå ut til prioriterte grupper på grasrotnivå. Kommunen kan bidra til å fremsnakke og synliggjøre frivilligheten, men må ikke bli en konkurrent til frivilligheten.

Innhold

Innhold	9
Forord	11
Innledning.....	13
Frivillighetsmeldingen i Oslo.....	13
Frivillighet i en storby.....	14
Problemstillinger.....	15
Data og metode.....	17
Definisjoner.....	17
Foreliggende data.....	19
Lokallagsundersøkelser	19
Spørreundersøkelse	20
Intervjuer.....	22
Etiske perspektiver.....	23
Frivillig sektor i Oslo.....	25
Organisasjonslandskapet i hovedstaden	25
Det lokale organisasjonslivet	25
Nasjonale organisasjoner	27
Organisasjonsmedlemskap	29
Frivillig arbeid.....	31
Betalt sysselsetting.....	34
Økonomi	35
Frivillighetens vurderinger av kommunen.....	39
Kommunens arbeid på frivillighetsfeltet.....	39

Kontakt med kommunen og informasjon	42
Informasjon fra kommunen	43
Samarbeid med kommunen	46
Tilskuddsordninger	48
Tilgang på lokaler	50
Innovasjon og rekruttering	52
Frivillighetens erfaringer med samspillet med kommunen	57
Dialog, møteplasser og samarbeid	57
Tilskudd og økonomisk støtte	60
Lokaler for frivillig aktivitet	62
Utfordringer med rekruttering og inkludering	64
Konsekvenser av koronatiltakene	66
Diskusjon og avslutning	69
En mangfoldig frivillig sektor	69
Suksessfaktorer og barrierer for samspill	70
Fremtidige kunnskapsbehov	73
Litteratur	75
Sammenheng/Abstract	77

Forord

Først og fremst rettes en takk til alle de i organisasjoner, lag og foreninger i Oslo som har deltatt i vår spørreundersøkelse og stilt opp til forskningsintervju. De har gitt et uvurderlig bidrag til kunnskap om frivillig sektor i Oslo.

I tillegg rettes en takk til Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet i Oslo kommune for godt samarbeid i prosjektet, og spesielt til frivillighetskoordinator Lone Singstad Pålshaugen og spesialrådgiver Charlotte Sætre.

Til sist en takk til forskningsassistent Silje Sætrang Fevik, som har gjort en kjempeinnsats i forbindelse med datainnsamlingen.

En takk rettes også til Bernard Enjolras for kvalitetssikring av rapporten.

Innledning

Denne rapporten undersøker samspillet mellom kommune og frivillighet i Oslo. En sterk, levende og uavhengig frivillig sektor er viktig for et godt bysamfunn. Frivilligheten gir innbyggerne muligheter til å utfolde seg kulturelt, sosialt og fysisk, til å bidra i sitt lokal- og nærmiljø og til å delta i politikk og samfunnsliv. Samtidig spiller kommunen en viktig rolle i å legge til rette for at frivilligheten kan fylle ulike samfunnsroller.

Formålet med denne rapporten er å undersøke hvilke erfaringer ulike frivillige aktører i Oslo har med kommunens oppfølging av målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen *Engasjement og deltakelse: frivillighet i Oslo*, som ble vedtatt av bystyret i 2016. Rapporten presenterer også nøkkeltall om frivillig sektor i Oslo, deriblant utviklingen i antall organisasjoner, lag og foreninger, medlemskap, frivillig arbeid, betalt sysselsetting og økonomi.

Frivillighetsmeldingen i Oslo

Bystyret i Oslo kommune vedtok i 2016 frivillighetsmeldingen *Engasjement og deltakelse: Frivillighet i Oslo*.¹ Frivillighetsmeldingen stadfester at kommunen skal styrke sin rolle som støttespiller og tilrettelegger for frivilligheten. I meldingen kan man lese at «kommunens bidrag kan være å tilby informasjon, råd og veiledning, koordinering, økonomiske tilskudd, lokaler eller formidling av kontakter» (Oslo kommune, 2016: 8). Kommunen skal på den ene siden motivere til og tilrettelegge for frivillighet som et supplement til offentlige tjenester og på den andre være en støttespiller for en selvstendig og uavhengig sektor.

Frivillighetsmeldingen skisserer fire hovedmål for frivilligheten i Oslo: For det første skal det være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet. Kommunen skal for det andre styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor og tilrettelegge for sterkere samhandling frivillige aktører imellom. For det tredje skal flere av kommunens lokaler, uteplasser og anlegg være tilgjengelige, mer åpne og fylt med frivillig aktivitet. Til sist skal

¹ Se <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/frivillighet/frivillighetsmeldingen/>

kommunen stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor og bidra til økt rekruttering av frivillige. Bydelene har en spesielt viktig rolle i nå disse målene fordi de er nærmest befolkningen med de behovene, utfordringene og mulighetene som finnes i nærmiljøene, og det er her den frivillige aktiviteten finner sted.

En rekke tiltak er iverksatt eller skal settes i gang fra kommunens side for å nå disse målsettingene. Forenklingstiltak omfatter blant annet å samordne og forenkle søknadsprosesser, å redusere rapporteringskrav og å forbedre digitale tjenester for frivilligheten. Videre sikter man mot å legge bedre til rette for frivillige aktiviteter gjennom tiltak rettet mot infrastruktur og rekruttering. Blant tiltakene som kan nevnes, er å gjøre lokaler mer tilgjengelige, forbedre informasjon om kommunale lokaler og anlegg, gjøre skoler og bibliotek mer åpne og støtte opprettelsen av nærmiljøsentre i bydelene. Kommunen vil også stimulere til opprettelse av utlåssentraler, støtte sivilt engasjement for flyktninger og øremerke midler til innovative tiltak. Kommunen sikter til sist også mot å bidra til et bedre samspill med, og flere møteplasser for, frivilligheten. Foreløpig har kommunen etablert en funksjon som frivillighetskoordinator og en årlig frivillighetskonferanse. I tillegg ønsker man å legge til rette for møteplasser mellom kommune og frivillighet og oppfordre til mer aktiv tilrettelegging og frivillighetspolitikk i bydelene.

Frivillighetsmeldingen er utarbeidet etter innspill fra frivillig sektor, og oppfølgingen skjer i samarbeid med frivillige aktører. Dette innebærer at frivillighetens erfaringer og vurderinger av kommunens arbeid med målene og tiltakene i meldingen danner en viktig bakgrunn for oppfølgingen av meldingen.

Frivillighet i en storby

Arbeidet med å følge opp frivillighetsmeldingen i Oslo kan settes inn i en bredere ramme ved å relatere det til tidligere forskning og perspektiver på frivillighet og samspillet mellom offentlig og frivillig sektor.

Frivilligheten i Oslo farges av storbyens særtrekk. Storbylivet preges av større sosial tetthet og mangfold enn på bygda, men samtidig også mer flytende kontakt og avstand mennesker imellom. Oslo har ikke bare høy befolkningstetthet, men også et stort kulturelt, etnisk og religiøst mangfold samt et bredt aktivitetstilbud og nærhet til sentrale politiske, økonomiske og sosiale institusjoner. Samtidig er Oslo også preget av sosiale ulikheter. Ingen andre steder i Norge er det tydeligere at sosiale skiller følger geografiske skillelinjer (Ljunggren, 2017). Dette er demografiske og sosiale trekk som man kan forvente at også avspeiles i organisasjonslivet.

Undersøkelser viser at det er forskjeller mellom by og bygd i hvor mange som deltar i frivillighet, og hvilke typer aktivitet de deltar i (Wollebæk & Sivesind, 2010). Store deler av befolkningen i Oslo deltar i frivillig aktivitet. Tall fra frivillig innsats-undersøkelsen i 2017 viser at andelen som hadde utført frivillig arbeid, var nærmere 60 prosent i Oslo (Fladmoe, Sivesind & Arnesen,

2017). Frivilligheten er en spesielt viktig fritidsarena for barn og unge. Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2018 viser at rundt 75 prosent av ungdom hadde vært med på aktiviteter i idrettslag, fritidsklubb, korps, religiøs forening eller en annen organisasjon (Bakken, 2019). Imidlertid er det også store ulikheter i deltakelsen i enkelte typer organisasjoner, spesielt idrett (Ødegård & Fladmoe, 2017).

I mange kommuner er målene og tiltakene i den lokale frivillighetspolitikken fastlagt i en frivillighetsmelding, som gjerne er utviklet etter innspill fra og i samarbeid med frivilligheten selv. Arbeidet med en frivillighetsmelding kan således være et første steg i å utvikle samarbeid mellom kommune og frivillighet ved å skape samarbeidsstrukturer, bidra til bedre gjensidig kjennskap og velvilje og etablere personlige kontakter (Loga, 2012).

Trætteberg et al. (2020) skiller mellom tre ulike modeller for samspill mellom kommune og frivillig sektor. I den uformelle modellen er samarbeidet uformelt og basert på kontakter og bekjenskaper. Det er et hierarkisk forhold hvor kommunen har mest makt. Den formelle modellen kjennetegnes ved at samarbeidet er formalisert gjennom utvalg og samarbeidsavtaler. Den preges også av et hierarkisk forhold hvor kommunen har mest makt. Utviklingsmodellen karakteriseres av en form for samspill hvor samarbeidet er formalisert gjennom utvalg og samarbeidsavtaler samtidig som de frivillige organisasjonene er likeverdige samarbeidspartnere. Kommunen har flere virkemidler for å realisere frivillighetspolitikken. Tilskudd er et av de viktigste. Tilrettelegging av infrastruktur – som lokaler, anlegg og uterom – er et annet viktig virkemiddel som kommunen kan bruke overfor frivilligheten. Tidligere studier viser at begge også er noe som opptar mange i frivillige organisasjoner (Arnesen, 2017).

Problemstillinger

Problemstillingene som undersøkes i denne rapporten, er som følger:

- *Hvordan vurderer ulike aktører i frivillig sektor i Oslo oppfølgingen av hovedmålene og tiltakene i frivillighetsmeldingen?*
- *Hvilke endringer har skjedd i frivillig sektor i Oslo fra disse ble vedtatt og frem til i dag*
- *Hvilke faktorer fremmer og hindrer godt samspill mellom kommune og frivillig sektor i Oslo?*

Rapporten er bygget opp på følgende måte: I kapittel 2 beskriver vi data og metoder brukt i analysene. I kapittel 3 bruker vi foreliggende data om organisasjoner og frivillig innsats til å beskrive kjennetegnene ved og utviklingen i frivillig sektor i Oslo. Formålet er å beskrive kjennetegnene ved og omfanget av sektoren i dag og sammenligne med det tallmaterialet som ble utarbeidet som en del av faktagrunnlaget for frivillighetsmeldingen fra 2016.

Kapittel 4 omfatter en deskriptiv analyse av en spørreundersøkelse vi har gjennomført blant lag og foreninger i Oslo om kommunens arbeid med å følge opp målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen. Hensikten med undersøkelsen var å få bedre kunnskap om hvilke erfaringer og vurderinger frivilligheten gjør seg på området, blant annet om kontakt og samarbeid, informasjon og møteplasser, økonomiske tilskudd, lån av lokaler og rekruttering og innovasjon.

I kapittel 5 presenterer vi en analyse av intervjuer med representanter for utvalgte frivillige organisasjoner. Denne analysen komplementerer det overordnede bildet vi tegner gjennom de to foregående kapitlene, ved å gå dypere inn i hva frivillighetens erfaringer og vurderinger består i.

Data og metode

I dette kapittelet beskriver vi data og metoder som ligger til grunn for analysene. For å undersøke hvordan ulike frivillige aktører vurderer kommunens arbeid med å følge opp målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen, har vi gjennomført en spørreundersøkelse blant lag og foreninger i Oslo samt kvalitative intervjuer med representanter for utvalgte frivillige aktører.

Vi benytter oss også av foreliggende data om organisasjonslivet i Oslo og frivillig innsats blant byens innbyggere for å beskrive kjennetegn ved og utviklingstrekk i frivillig sektor.

Definisjoner

Frivillig sektor defineres i tråd med *United Nations Statistics Division's Satellite Account on Nonprofit and Related Institutions and Volunteer Work* (2018). I denne definisjonen omfatter sektoren organisasjoner som

- har en varig og regelmessig aktivitet av mer eller mindre formell art
- ikke videreforder fortjeneste til eiere, direktører, medlemmer eller andre, og der overskudd må brukes i samsvar med organisasjonenes hovedformål
- ikke er underlagt offentlig styring og utøver ikke i seg selv offentlig myndighet
- står ansvarlige for egne aktiviteter, kan nedlegges på eget initiativ
- har frivillig medlemskap eller deltakelse, det vil si at innsatsene ikke er obligatoriske eller skjer under tvang

En slik definisjon legger til grunn en antakelse om at organisasjoner ikke videreforder fortjeneste, fremmer samfunnsmessige og felles goder slik dette forstås av deltakerne selv. Ellers ville deltakerne ikke ha funnet det bryet verdt å delta frivillig uten håp om egen fortjeneste (Sivesind 2007: 10). Definisjonen rommer alt fra brede medlemsorganisasjoner via enkeltstående organisasjoner uten lokallag og lokale aksjonsgrupper til festivaler og andre initiativer basert

på frivillighet. I tillegg regner vi i utgangspunktet også ideelle organisasjoner på helse- og sosialfeltet og stiftelser av ulik art til frivillig sektor.

Frivillig sektor er som sosialt felt adskilt fra offentlig sektor og privat sektor, men grensene mellom de tre sektorene kan i mange tilfeller være overlappende. I Norge har vi blant annet lang tradisjon for tett samarbeid mellom det offentlige og frivillige organisasjoner. Mange organisasjoner mottar offentlig støtte, og noen organisasjoner videreforder til og med midler fra statlige tilskuddsordninger. Private interesser i markedet kan videre organisere seg for å fremme egne interesser eller gi økonomisk støtte til organisasjoner som de har felles sak med. Det finnes også organisasjoner i skjæringspunktet mellom frivillig sektor og næringslivet som kombinerer et sosialt formål med markedsbaserte virkemidler (for eksempel sosiale entreprenører).

Frivillig arbeid definerer vi i tråd med ILOs (2011) *Manual on Measurement of Volunteer Work* som frivillig, ubetalt produksjon eller utføring av tjenester som oppfyller følgende kriterier (se også Fladmoe, Sivesind & Arnesen, 2018):

- er rettet mot personer utenfor ens egen husholdning eller nærmeste familie
- resulterer i fordeler for andre og ikke først og fremst personen som utfører arbeidet
- må utføres over en meningsfull tidsperiode og ikke bare som en tilfeldig del av annen aktivitet
- er ubetalt, selv om det kan gis symbolske belønninger og dekning av kostnader
- er ikke utført under tvang (til forskjell fra f.eks. militærtjeneste eller sivilarbeid) og heller ikke som del av en utdanning (som f.eks. når man er ubetalt praktikant)

Når det frivillige, ubetalte arbeidet skjer gjennom organisasjoner, kalles det gjerne organisasjonsbasert, formelt eller indirekte frivillig arbeid. Det kan imidlertid også ta form av uformelt eller direkte frivillig arbeid for personer utenfor egen husholdning (f.eks. at man hjelper med å handle for noen).

Vi skiller også mellom ulike organisasjonstyper. Disse er vist i tabell 1.

Tabell 1. Oversikt over organisasjonstyper

Kategori	Beskrivelse
<i>Kultur og fritid</i>	
kunst og kultur	musikk, teater og dans, kunst og arkitektur, historie, litteratur og språk, tidsskrifter og medier, andre kulturaktiviteter
idrett	alle typer idrett, sport og trim, også skytterlag, bedriftsidrett og idrett for personer med nedsatt funksjonsevne
hobby og fritid	friluftsliv og speideren, motor- og båttforeninger, dyreeier-klubber, pensjonistlag, sosiale klubber, hagelag, rollespill, dataspill, brettspill, andre hobby- og fritidsaktiviteter
<i>Velferd</i>	
utdanning og forskning	skoler og studieforbund, opplysningsforbund og foreninger som fremmer og formidler forskning
helse, pleie og redningsarbeid	helsetjenester, alternativ medisin og redningsarbeid
sosiale tjenester	selvhjelp, familierådgivning, krisesentre- og telefoner
<i>Samfunnsrettede</i>	
miljø- og dyrevern	foreninger for områdevern- og forvaltning og dyrevern
rettighets- og støttarbeid	organisasjoner for funksjonshemmede og syke, utsatte og marginaliserte grupper, innvandrere og etniske grupper, forbrukere, samt politiske bevegelser og partier
fremme av frivillighet	interesseorganisasjoner for frivillighet og frivillighetssentraler
internasjonale aktiviteter	internasjonale vennskaps- og utvekslingsprogrammer og internasjonalt nødhjelps- og bistandsarbeid
<i>Bolig og økonomi</i>	
bo- og lokalmiljø	grendelag, velforeninger, forsamlingshus og borettslag
nærings- og arbeidsliv	bransjeorganisasjoner, profesjonsforbund og fagforeninger
<i>Tro og livssyn</i>	
tro og livssyn	tros- og livssynssamfunn og misjonsorganisasjoner
andre	ikke klassifisert andre steder

Skjemaet består av til sammen 14 kategorier, som hver overlapper med én eller flere koder i ICNPO-systemet. Klassifikasjonsskjemaet svarer også til inndelingen som benyttes i Frivillighetsregisteret, med unntak av kategoriene «barne- og ungdomsorganisasjoner» og «mangfold og inkludering», som ikke er med. Disse er i stedet plassert innenfor henholdsvis «hobby og fritid» og «rettighets- og støttarbeid».

Foreliggende data

Lokallagsundersøkelser

For å kartlegge kjennetegn ved og utviklingen i organisasjonslivet i Oslo bruker vi data fra en lokallagsundersøkelse som ble gjennomført i et nasjonalt representativt utvalg av norske kommuner i 2019 (Arnesen & Sivesind, 2020). Disse lokale organisasjonsdataene komplementeres av tilsvarende data om nasjonale organisasjoner. I rapporten bruker vi i hovedsak registerdata for å gi en oversikt over antallet nasjonale organisasjoner som holder til i Oslo, siden

de er en viktig del av organisasjonslivet i hovedstaden. I begge tilfeller kan vi også sammenligne med data fra tidligere undersøkelser gjennomført i 2009 og 2013 (Arnesen & Sivesind, 2017; Christensen et al. 2009; Sivesind, 2011).

Som del av lokallagsundersøkelsen ble alle lag og foreninger i bydelene Grorud og Nordstrand kartlagt, og de fikk i tillegg tilsendt et spørreskjema med en rekke spørsmål om organisering, aktiviteter og økonomi. Her er det i alt 76 foreninger som har svart i 2019, mens vi har data om 176 organisasjoner i 2009. I analysene forutsetter vi at disse to bydelene med sine ulike demografiske og sosioøkonomiske forhold er to ytterpunkter som sammen gir et tverrsnitt av Oslos organisasjonsliv. Antallet observasjoner gjør at resultatene i analysen må tolkes noe forsiktig, spesielt når det gjelder endringer over tid. Alle organisasjonstyper er heller ikke tatt med, som for eksempel ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester. Noen typer er også så dårlig dekket opp at de må utelates fra analysene, herunder borettslag, boligsameier og pengeutdelende stiftelser. De samme avgrensningene gjelder også for de nasjonale organisasjonsdataene.

For å kartlegge medlemskap i frivillige organisasjoner og deltakelse i form av frivillig arbeid bruker vi videre data fra befolkningsundersøkelser om frivillig innsats fra 2009, 2014 og 2017 (Wollebæk & Sivesind, 2009; Folkestad et al., 2014; Fladmoe, Sivesind & Arnesen, 2017). Undersøkelsene fra 2009 og 2014 ble gjennomført over telefon, mens den siste undersøkelsen fra 2017 ble gjennomført i et forhåndsrekruttert nettpanel. Alle disse undersøkelsene er i utgangspunktet gjennomført som landsrepresentative individundersøkelser. I analysene her avgrenser vi oss til bare de respondentene som har Oslo som bostedskommune. Antallet var 412 i 2009, 499 i 2014 og 276 i 2017. En utfordring med dette vil kunne være at utvalget ikke er fullt ut representativt for Oslos befolkning, da det ville fordret et mer skreddersydd undersøkelsesopplegg. Det betyr at det må tas noen forbehold i tolkningen av resultatene. Erfaringsmessig vet vi for eksempel at det blant personer med minoritetsbakgrunn er en overvekt av unge og høyt utdannede personer med lang botid som oftere deltar i spørreundersøkelser (Eimhjellen, 2016).

Spørreundersøkelse

Det er også gjennomført en spørreundersøkelse blant lag og foreninger i Oslo om erfaringer med og synspunkter på kommunens arbeid med å følge opp mål og tiltak i frivillighetsmeldingen. Tabell 2 oppsummerer nøkkelopplysninger om utvalget i undersøkelsen.

Tabell 2. Nøkkelopplysninger om spørreundersøkelsen.

	Antall	Prosent
Bruttoutvalg:	749	100,0
Frafall:	502	67,0
Nettoutvalg	247	33,0
Innsamlingsmetode:		nettbasert spørreskjema
Intervjuttid:		ca. 10 minutter
Feltperiode		23. mars–15. mai 2020

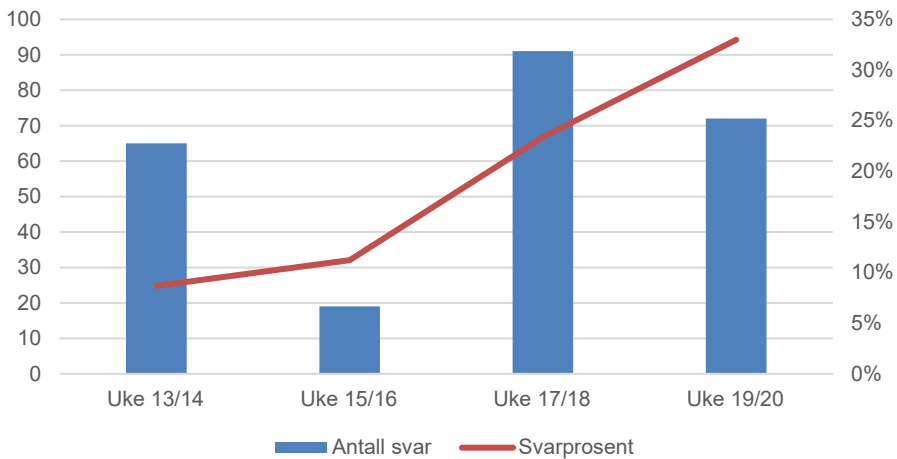
Målgruppen for undersøkelsen ble definert med utgangspunkt i lister over organisasjoner som har mottatt tilskudd fra kommunen eller har samarbeidet med kommunen om aktiviteter og tiltak. Hensikten var å få et utvalg som i første rekke representerte aktive lokale organisasjoner med erfaring fra ulike typer samspill med kommunen (for eksempel tilskudd, samarbeid, lån av lokaler). Den rettet seg både mot organisasjoner som dekket hele Oslo, og mot organisasjoner med et mer avgrenset virksomhetsområde, som en spesifikk bydel.

Spørreskjemaet til undersøkelsen ble utformet i samarbeid med frivillighetskoordinator og andre instanser i Oslo kommune samt på bakgrunn av innspill fra aktører i frivillig sektor. Spørsmålene tok for seg temaer som kommunens rolle overfor frivilligheten, kontakt med og informasjon fra kommunen, samarbeid med kommunale myndigheter, tilskuddsordninger og leie av lokaler, og nyskaping og rekruttering. Undersøkelsen ble programmert Questback.

Vi hentet inn e-postadresser for utsendelse til organisasjoner, lag og foreninger fra åpne kilder på internett, som hjemmesider, Facebook-sider og lignende. Vi valgte denne løsningen fordi det av personvern hensyn var vanskelig for eksempel å få overlevert adresser fra kommunen. Det var mulig å finne adresser til de fleste organisasjoner, men dette kan likevel bidra til at enkelte typer ikke representeres like godt i svarene. Blant annet gjelder det bo- og nærmiljøorganisasjoner, lokale tiltak for eldre, lokale innvandrersorganisasjoner og lignende. Utfordringen er at mange av disse har en så begrenset aktivitet at de heller ikke har en sterk tilstedeværelse på internett.

Perioden for gjennomføring var fra 23. mars til 15. mai 2020. Figur 1 viser antallet svar og svarprosenten for undersøkelsen fordelt på gjennomføringsperioden.

Figur 1. Svarprosent i undersøkelsen.

Ved begynnelsen av denne perioden ble det innført en rekke tiltak som følge av utbrudd av koronavirus i Norge, som også fikk konsekvenser for driften i de fleste lag og foreninger. Dette gjorde at oppstarten av undersøkelsen måtte utsettes et par uker og deretter rulles ut gradvis for i størst mulig grad å unngå at svarinngangen ble påvirket på en uheldig måte. Slik svarinngangen er, kan det nok se ut til at koronatiltakene har hatt noe betydning for antall svar, siden mange organisasjoner har vært nødt til redusere sin aktivitet. Vi føler oss imidlertid relativt trygge på at situasjonen i liten grad har påvirket selve svarene i undersøkelsene, fordi spørsmålene i utgangspunktet var formulert på en måte som spurte om fortidige erfaringer.

Vi ser av figuren at det ved oppstarten i uke 13/14 kom inn rundt 65 svar. Selv om undersøkelsen ble sendt ut gradvis, er dette noe færre enn det man skulle forvente. Deretter gikk tallet ned til bare 19 i uke 15/16, noe som trolig også har sammenheng med at dette sammenfalt med påsken. Det ble deretter sendt ut påminnelser og sendt ut flere nye invitasjoner i uke 17/18, noe som også gjenspeiles i 91 svar disse ukene. Den siste uken fikk vi inn i 72 svar. Dette gav et totalt antall svar på 247, som tilsvarer en svarprosent på 33 prosent.

Intervjuer

For å få bedre innblikk i frivillighetens vurderinger av kommunens arbeid har vi også gjennomført intervjuer med representanter i utvalgte lag og foreninger. Det ble gjort en strategisk utvelgning med henblikk på å sikre variasjon både i organisasjonsform, aktivitetsområde og geografisk plassering.

Tabell 3 gir en oversikt over antall case i ulike kategorier.

Tabell 3. Oversikt over antall case i ulike kategorier

Kategori	Antall case
Kultur og idrett	2
Barn og unge	2
Helse og sosial	2
Rettighets- og støttearbeid	2
Integrering / tro og livssyn	2
Totalt	10

Vi har intervjuet representanter for organisasjoner innen kultur og idrett, helse og sosiale tjenester, rettighets- og støttearbeid, tro- og livssyn og mangfold og inkludering. Det dreier seg både om organisasjoner som har hele Oslo som virksomhetsområde, og organisasjoner som bare er aktive i en bestemt bydel.

Intervjuene ble gjennomført på telefon og i videomøte i mai. Vi sendte ut invitasjoner til å delta sammen med informasjon om prosjektet til de utvalgte aktørene. Etter at intervjuetidspunkt var avtalt, fikk informantene tilsendt en intervjuguide med oversikt over temaer og spørsmål som var aktuelle å ta opp i intervjuet. Hvert intervju hadde en varighet på 30–45 minutter.

Etiske perspektiver

Vi har i prosjektet fulgt alminnelige etiske standarder for samfunnsforskning. Alle deltakere har fått informasjon om formålet med forskningen og hva deltakelse innebærer, hvordan vi behandler opplysningene som samles inn, herunder også informasjon om oppbevaring og sletting, og hvilke rettigheter man har som deltaker i et forskningsprosjekt. Prosjektet er meldt til og godkjent av personvernombudet om forskning, Norsk senter for forskningsdata (NSD).

For å bevare anonymiteten til informantene oppgir vi i de tilfellene vi bruker sitater, ikke hvor de kommer fra, men bruker annen kontekstinformasjon dersom det er relevant.

Frivillig sektor i Oslo

I dette kapittelet undersøker vi frivillig sektor i Oslo og dens utvikling over tid. Formålet er å gi en beskrivelse av kjennetegn ved og omfanget av sektoren i dag og sammenligne med det tallmaterialet som ble utarbeidet som en del av faktagrunnlaget for frivillighetsmeldingen fra 2016 (se Arnesen & Sivesind, 2014). Det ble i denne sammenheng laget nøkkeltall om antall organisasjoner, lag og foreninger, omfanget av medlemskap, frivillig innsats og lønnet arbeid og om den frivillige sektorens økonomi.

Analysene i dette kapittelet tar utgangspunkt i et oppdatert datagrunnlag som gjør det mulig å undersøke kjennetegn ved frivillig sektor i Oslo og endringer over tid. Spørsmålene vi tar utgangspunkt i, er følgende: Hvor mange organisasjoner, lag og foreninger finnes det i Oslo, og hvilke aktivitetsområder arbeider de innenfor? Hvor mange av innbyggerne har medlemskap i og utfører frivillig, ulønnet arbeid for frivillige organisasjoner? I hvilken grad bruker organisasjonene også betalt arbeid, og hvordan finansierer de sine aktiviteter? Og hvordan endrer disse kjennetegnene seg over tid?

Organisasjonslandskapet i hovedstaden

Vi begynner med å se på kjennetegn ved det frivillige organisasjonslivet i Oslo. Det første vi undersøker, er hvor mange organisasjoner, lag og foreninger som finnes i hovedstaden, og hvordan de fordeler seg på ulike aktivitetskategorier, og hvilke endringer som har skjedd over tid. På bakgrunn av data fra fulltellingene av lag og foreninger i Grorud og Nordstrand kan vi gi anslag på dette for Oslo som helhet, basert på en forutsetning om at organisasjonslivet i disse to bydelene representerer et tverrsnitt. Vi presenterer også en oversikt over nasjonale frivillige organisasjoner i Oslo, da mange har kontor i hovedstaden og er en viktig del av organisasjonslivet.

Det lokale organisasjonslivet

Tabell 4 viser at vi anslår at det totale antallet organisasjoner, lag og foreninger i Oslo er rundt 7 100 i 2019 mot rundt 4 000 i 2009. Når vi ser denne økningen i forhold til befolkningsveksten i samme periode, tilsvarer det en endring fra 143,1

til 95,2 innbyggere per organisasjon. Dette indikerer ikke bare at antall organisasjoner i hovedstaden vokser, men også at det er økende organisasjonstetthet. Imidlertid må det tas forbehold om at vi ikke har opplysninger om aktivitetsnivået i organisasjonene, og at det i disse anslagene også inngår organisasjoner som er sovende eller har lite aktivitet.

Tabell 4. Lag og foreninger på lokalt nivå i Oslo, 2009 og 2019.

Kategori	2009		2019		Differanse	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
<i>Kultur og fritid</i>	2 415	60	4 059	57	1 644	-3
Kunst og kultur	554	14	1 167	16	614	3
Idrett	1 051	26	1 622	23	571	-3
Hobby og fritid	810	20	1 270	18	460	-2
<i>Velferd</i>	144	4	335	5	190	1
Utdanning	8	< 1	43	1	35	< 1
Helse, pleie og redningsarbeid	40	1	69	1	29	0
Sosiale tjenester	96	2	223	3	127	1
<i>Samfunnsrettede</i>	545	14	910	13	364	-1
Miljø-, natur- og dyrevern	80	2	94	1	14	-1
Rettighets- og støttearbeid	209	5	481	7	272	2
Politiske organisasjoner	176	4	232	3	55	-1
Fremme av frivillighet	24	1	34	< 0	10	< 0
Internasjonalt arbeid	80	2	69	1	-12	-1
<i>Bolig og økonomi</i>	409	10	1 047	15	638	4
Bo- og lokalmiljø	241	6	815	11	575	5
Yrkes, bransje- og fagforeninger	168	4	232	3	63	-1
<i>Tro og livssyn</i>	505	13	678	9	173	-3
Andre	0	0	120	2	120	2
Totalt	4 019	100	7 148	100	3 129	

Når det gjelder fordelingen på aktivitetskategorier, ser vi at flertallet av lokale organisasjoner begge år driver innen kultur, idrett og fritid. Til sammen utgjorde de 57 prosent av alle frivillige sammenslutninger i 2019 mot 60 prosent i 2009. Selv om andelen går litt ned, har likevel antallet organisasjoner i denne kategorien økt. Dette skyldes at organisasjonstallet har vokst saktere enn i sektoren som helhet.

Videre ser vi at idrett er den største enkeltkategorien med 23 prosent, etterfulgt av hobby og fritid med 18 prosent og til sist kunst og kultur med 16 prosent. Blant disse tre er det sistnevnte kategori som har hatt sterkest vekst i perioden, med mer enn en dobling av antallet organisasjoner.

Av de øvrige feltene er det bolig og økonomi som er størst med 15 prosent. Velforeninger, grendelag og lignende utgjør 11 prosent. Det er relativt mange

velforeninger, grendelag og lignende, og vi ser også at denne kategorien har vokst i perioden. Ser vi utviklingen over tid, er dette en av foreningstypene som øker mest i antall. Regner man med borettslag, vil imidlertid andelen ha vært større – trolig ville de utgjort opp mot 18 prosent av sektoren. At det er en relativt stor andel borettslag, må ses i sammenheng med utbredelsen av denne boligeierformen i en storby. Yrkes-, bransje- og fagforeninger øker noe i antall, men utgjorde bare 3 prosent av sektoren i 2019.

Vi ser at 13 prosent av foreningene er det vi kaller samfunnsrettede organisasjoner. Rettighets- og støtteamarbeid, som omfatter foreninger for personer med nedsatt funksjonsevne og syke, utsatte og marginaliserte grupper, etniske minoriteter og andre samfunnspolitiske formål, utgjør 7 prosent av alle foreninger. I tillegg er 1 prosent politiske partier, mens vi finner 1 prosent i henholdsvis miljø-, natur og dyrevern og internasjonalt arbeid. Frivilligsentraler er en relativt liten kategori med under 1 prosent, men er likevel viktige i å fremme frivillighet i sitt nærmiljø.

Tro og livssyn utgjør 9 prosent i 2019 mot 13 prosent i 2009. Når vi ser på antallet samfunn og foreninger, øker imidlertid antallet også her. Oslo har et stort mangfold av trossamfunn, ikke bare knyttet til frikirkelige bevegelser, men også jødedom, islam, buddhisme, hinduisme og andre religioner. Mangfoldet i kategorien tro og livssyn kan til dels ses i sammenheng med at en stor andel av befolkningen i Oslo har innvandrerbakgrunn.

Velferd utgjør på sin side bare 5 prosent av lokale lag og foreninger, hvorav sosiale tjenester er den største kategorien. Her regner vi imidlertid ikke med ideelle velferdsleverandører.

Nasjonale organisasjoner

Tabell 5 viser en tilsvarende oversikt for nasjonale frivillige organisasjoner med hovedkontor i Oslo. På bakgrunn av vår kartlegging av slike organisasjoner i Oslo finner vi at antallet øker fra 1 781 i 2013 til 1 884 i 2019. Dette tilsvarer omkring 48 prosent av alle nasjonale organisasjoner i Norge (Arnesen & Sivesind, 2020). At vi finner en så stor andel i Oslo, skyldes nok i første rekke nærheten til sentrale politiske institusjoner, viktige næringslivsaktører og massemedier. Det er ikke snakk om noen store endringer i antallet organisasjoner, heller ikke når vi ser på de enkelte aktivitetskategoriene.

Fordelingen på de ulike aktivitetskategoriene viser at det er innenfor bolig og økonomi vi finner flest av de nasjonale organisasjonene. Til sammen tilhører 39 prosent denne kategorien, som i all hovedsak består av nærings- og arbeidslivsorganisasjoner. Til forskjell fra situasjonen på lokalt nivå utgjør ikke bolig og nærmiljø noen stor kategori nasjonalt, og en stor andel er organisasjoner for lokalsamfunnsutvikling og rettighets- og serviceorganisasjoner (for eksempel for huseiere og leieboere). Antallet organisasjoner holdt seg videre stabilt over tid.

Den andre store kategorien er samfunnsrettede organisasjoner med 31 prosent. Mange av disse, 16 prosent, er i kategorien rettighets- og støtteamarbeid, som

inkluderer organisasjoner for syke og personer med nedsatt funksjonsevne, for utsatte og marginaliserte grupper, ulike typer aksjonsgrupper og organisasjoner for etniske minoriteter. I tillegg er 2 prosent miljø-, natur og dyrevernorganisasjoner. Internasjonalt arbeid, som omfatter bistands- og utviklingsorganisasjoner og ulike vennskapsorganisasjoner, er også en stor kategori med 10 prosent.

Av de nasjonale organisasjonene er 7 prosent på velferdsfeltet. Dette inkluderer imidlertid i hovedsak medlemsbaserte helse- og sosiale organisasjoner, og ikke ideelle aktører som leverer velferdstjenester.

Tabell 5. Fordeling av nasjonale organisasjoner i Oslo, 2013 og 2019.

Kategori	2013		2019		Differanse	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
<i>Kultur og fritid</i>	283	16	333	18	50	2
Kunst og kultur	95	5	113	6	18	1
Idrett	94	5	99	5	5	0
Hobby og fritid	94	5	121	6	27	1
<i>Velferd</i>	100	6	123	7	23	1
Utdanning	33	2	38	2	5	0
Helse, pleie og redningsarbeid	30	2	35	2	5	0
Sosiale tjenester	37	2	50	3	13	1
<i>Samfunnsrettede</i>	519	29	577	31	58	1
Miljø-, natur- og dyrevern	25	1	38	2	13	1
Rettighets- og støttearbeid	294	17	309	16	15	0
Politiske organisasjoner	36	2	35	2	-1	0
Fremme av frivillighet	5	0	5	0	0	0
Internasjonalt arbeid	159	9	190	10	31	1
<i>Bolig og økonomi</i>	764	43	728	39	-36	-4
Bo- og lokalmiljø	24	1	22	1	-2	0
Yrkes, bransje- og fagforeninger	740	42	706	37	-34	-4
<i>Tro og livssyn</i>	103	6	100	5	-3	0
Andre	12	1	23	1	11	1
Total	1 781	100	1 884	100	103	

Kultur, idrett og fritid utgjør 18 prosent av de nasjonale organisasjonene i Oslo. Her finner vi de store nasjonale organisasjonene som samler ulike kultur- og idrettsaktiviteter, i tillegg til en del enkeltstående hobby- og fritidsorganisasjoner. Aktiviteten på dette feltet er i større grad lokalt orientert i forhold til samfunnsrettede og økonomisk orienterte organisasjoner. Det samme gjelder også tro og livssyn som utgjør 5 prosent av de nasjonale organisasjonene. Kategorien omfatter de store misjons- og livsynsforbundene, samt enkeltstående menigheter og religiøse kulturorganisasjoner.

Organisasjonsmedlemskap

Organisasjonsmedlemskap er en annen indikator for å si noe om omfanget av organisasjonslivet i Oslo. Vi kan på den ene siden undersøke hvor mange som er medlem i en frivillig organisasjon, for å få en forståelse av koblingene mellom innbyggerne og organisasjonslivet. På den andre kan vi med det som utgangspunkt også beregne hvor mange medlemskap det er i organisasjoner, lag og foreninger i ulike aktivitetskategorier.

Basert på undersøkelsen om frivillig innsats i 2019 kan vi undersøke både hvor stor andel av befolkningen som er medlem i frivillige organisasjoner, og hvor stort antall organisasjonsmedlemskap det er i ulike kategorier. Gjennom å sammenligne med resultatene fra en tilsvarende undersøkelse fra 2009 kan vi også se på utviklingen over tid på disse målene. Det er viktig å bemerke at vi her teller med medlemskap generelt og ikke bare i organisasjoner i Oslo.

Tabell 6 viser estimerte antall medlemskap i ulike kategorier og hvor stor andel de utgjør av totale medlemskap, i 2009 og 2019.

Tabell 6. Antall medlemskap i Oslo.

Kategori	2009		2019		Differanse	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
<i>Kultur og fritid</i>	239 153	26	243 618	24	4 465	-1
Kunst og kultur	45 002	5	64 769	6	19 767	2
Idrett	118 168	13	115 986	11	-2 182	-1
Hobby og fritid	75 982	8	62 862	6	-13 120	-2
<i>Velferd</i>	137 883	15	96 235	10	-41 648	-5
Utdanning	25 347	3	28 605	3	3 257	0
Helse, pleie, redning	73 166	8	20 228	2	-52 938	-6
Sosiale tjenester	39 369	4	47 402	5	8 033	0
<i>Samfunnsrettede</i>	168 803	18	212 357	21	43 554	3
Miljø-, natur- og dyrevern	33 737	4	60 547	6	26 810	2
Rettighets- og støttearbeid	19 715	2	26 630	3	6 915	1
Politiske partier	36 553	4	62 794	6	26 241	2
Internasjonalt arbeid	78 799	8	62 386	6	-16 413	-2
<i>Bolig og økonomi</i>	270 073	29	285 163	28	15 090	-1
Velforeninger	53 451	6	37 663	4	-15 788	-2
Borettslag	95 637	10	135 192	13	39 555	3
Nærings- og arbeidsliv	120 985	13	112 308	11	-8 677	-2
<i>Tro og livssyn</i>	105 351	11	152 773	15	47 422	4
<i>Andre</i>	14 082	2	19 138	2	5 056	0
Totalt	935 344	100	1 009 283	100	73 938	
Per innbygger	1,56		1,48		-0,08	
N	412		276			

Totalt sett finner vi at antallet ligger på rundt 1 million, og at det også har økt litt i perioden, men ikke mer enn innbyggertallet. Når vi ser tallet i forhold til antall innbyggere, beregner vi at antall medlemskap per innbygger har gått tilbake fra 1,56 i 2009 til 1,48 i 2019. Det er en statistisk signifikant, men liten endring. Overordnet holder antallet medlemskap seg på et stabilt nivå.

Det er relativt små endringer i fordelingen av medlemskap mellom ulike aktivitetskategorier. Flertallet av medlemskapene fordeler seg på tre felt: Bolig og økonomi er det største feltet med 28 prosent. Det er særlig borettslag og yrkes-, bransje- og fagforeninger som har mange av medlemskapene her, med en andel på henholdsvis 13 og 11 prosent av totale medlemskap. Kultur- og fritidsfeltet følger deretter med 24 prosent. Idretten er med 11 prosent av totale medlemskap den største kategorien på dette feltet, mens kunst og kultur og hobby og fritid er jevnstore med en andel på 6 prosent. Til sist har vi samfunnsrettede organisasjoner med 21 prosent. Medlemskapene fordeler seg her noenlunde jevnt på de ulike kategoriene, men rettighets- og støttearbeid har et noe lavere antall enn de øvrige typene.

Tro og livssyn har 15 prosent av medlemskapene i 2019 mot 11 prosent i 2009. Det må imidlertid tas to forbehold her: Det første er at medlemskap i Den norske kirke ikke ble regnet med i 2009, fordi man på det tidspunktet fortsatt var en statskirke. I 2019 er den blitt en folkekirke og regnes som del av frivillig sektor. Dette påvirker sammenlignbarheten til tallene. For det andre kan utfordringer med å få svar fra minoritetsbefolkningen gjøre at man underestimerer medlemskap i trossamfunn utenfor Den norske kirke. Det bekrefte i noen grad av tall rapportert inn av trossamfunnene i Oslo selv.

Til sist anslår vi at 10 prosent av medlemskapene i 2019 er i organisasjoner på velferdsfeltet, noe som er en tilbakegang fra 15 prosent i 2009. Ser vi på enkeltkategoriene på dette feltet, finner vi at dette skyldes en nedgang i antall medlemskap i helse, pleie og redningsarbeid.

Ettersom vi som nevnt ikke regner med personer under 16 år, vil antallet medlemskap sannsynligvis være underestimert. Det gjelder for eksempel idrett. Oslo idrettskrets rapporterer at det i 2018 var 276 942 i medlemskap i idrettslag organisert i kretsen (Oslo idrettskrets, 2018). Det samme vil kunne være tilfellet for andre kultur- og fritidsforeninger, som i vår typologi også inneholder rene barne- og ungdomsorganisasjoner.

For å få et enda klarere bilde av antallet medlemskap kan vi også bruke data fra organisasjonsundersøkelser fra foreninger i Oslo. I forhold til tallene som er presentert over, gir disse dataene ikke anledning til en like detaljert nedbrytning i ulike kategorier, men til gjengjeld gjør de det mulig å avgrense oss til Oslo-baserte organisasjoner. På denne måten bidrar de til å utfylle beregningene basert på frivillig innsats-undersøkelsene. Vi presenterer tallene i tabell 7.

Tabell 7. Antall medlemskap i organisasjoner i Oslo, 2009 og 2019.

	2009		2019		Differanse	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Kunst og kultur	86 596	7	81 483	7	-5 113	0
Idrett	358 755	29	360 855	31	2 100	2
Hobby og fritid	197 934	16	197 888	17	-46	1
Helse og sosial	24 742	2	23 281	2	-1 461	0
Samfunnsrettede	210 305	17	209 529	18	-776	1
Bo- og lokalmiljø	123 709	10	128 045	11	4 337	1
Nærings- og arbeidsliv	37 113	3	34 921	3	-2 191	0
Tro og livssyn	185 563	15	116 405	10	-69 158	-5
Totalt	1 237 087	100	1 164 050	100	-73 037	
N	176		76	76		

Når vi tar utgangspunkt i medlemstall rapportert av organisasjonene, ser det ut til at vi fanger opp en del flere medlemskap enn når vi baserer oss på individdata. Det gjelder spesielt for de kategoriene der vi ventet at antallet var underestimert. For idrett anslår vi for eksempel at det er 360 855 medlemskap, og for hobby og fritid 197 888 medlemskap, noe som i denne beregningen tilsvarer henholdsvis 31 og 17 prosent av medlemskapene på lokallagsnivået. Totalt sett beregner vi også et noe høyere tall, 1,1 millioner medlemskap. Endringen over tid er relativt sett liten.

Frivillig arbeid

Hvor stor andel av befolkningen i Oslo gjør frivillig arbeid, og hvor mange arbeidstimer utfører de som utfører slikt arbeid? I tabell 8 oppsummerer vi noen nøkkeltall om frivillig arbeid i Oslo.

Tabell 8. Nøkkeltall om frivillig arbeid i Oslo.

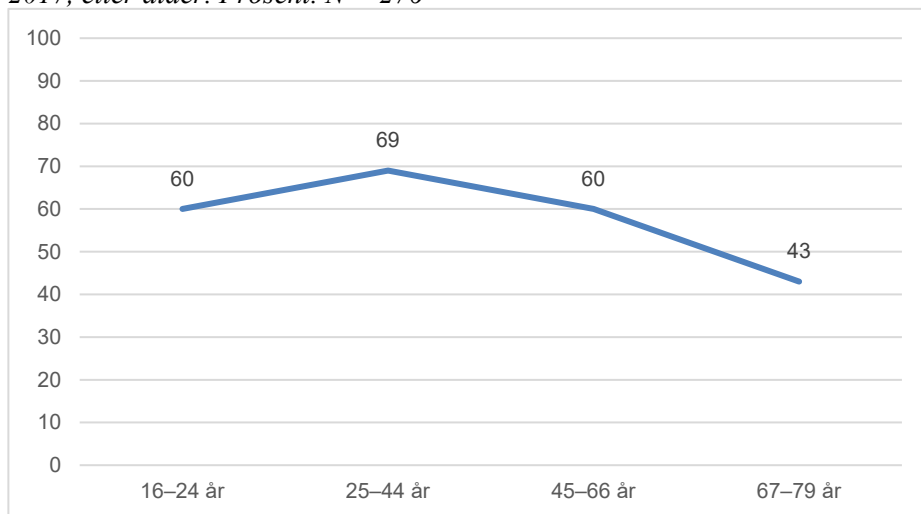
	2014	2017
Antall fulltidsårsverk	13000	19120
Antall timer frivillig arbeid	22 135 000	32 562 000
Andel som har utført frivillig arbeid, i prosent	43	62
Antall innsatser, alle innbyggere	0,63	1,3
Timer arbeid per innbygger		
Gjennomsnitt antall timer, årlig	44	53
Antall innsatser, frivillige	1,41	2,13
Timer arbeid per frivillig		
Gjennomsnitt antall timer, årlig	87	85
N	499	276

Tabellen viser at 62 prosent av Oslos innbyggere over 16 år utførte frivillig arbeid i minst én av i alt 15 aktivitetskategorier i 2019 mot 43 prosent i 2014. Antallet arbeidstimer utført økte i samme periode fra 22 til 32 millioner, som omregnet til fulltidsårsverk tilsvarende en endring fra 13 000 til 19 120 årsverk.

Sett i forhold til nivået i den norske befolkningens ellers, som var 62 prosent i 2017 (Fladmoe, Sivesind & Arnesen, 2018), er det omtrent like mange som utfører frivillig arbeid i Oslo. Det er interessant i og med at Oslo har en stor innvandrerbefolkning. Fra andre studier vet vi at minoritetsbefolkningen i noe mindre grad utfører frivillig arbeid for organisasjoner enn majoritetsbefolkningen, men samtidig utfører mye uformelt frivillig arbeid ved å yte hjelp til familie utenfor husstanden, naboer og lignende (Eimhjellen, 2017).

Figur 2 viser videre andelen i Oslo som har utført frivillig arbeid etter alder. Vi skiller her mellom de mellom 16–24 år, 25–44 år, 45–66 år og 67–79 år.

Figur 2. Andel av befolkningen i Oslo som utførte frivillig, ubetalt arbeid i 2017, etter alder. Prosent. N = 276

Figuren indikerer for det første at eldre som er 67 år eller eldre, utførte frivillig arbeid i langt mindre grad enn øvrige aldersgrupper. Andelen er her 43 prosent, altså bare en tredjedel mot over halvparten i befolkningen generelt. I tillegg viser figuren også at unge voksne og voksne opp til 44 år i noe større grad utfører frivillig arbeid enn de yngre og eldre. Det kan antakelig ses i sammenheng med at det å ha barn er en viktig faktor i å forklare nivået på frivillig arbeid, spesielt er det mange som gjør dette i forbindelse med barns deltakelse i idrett.

Tabell 9 viser andelen frivillige og antallet utførte årsverk frivillig arbeid i ulike kategorier og andelen de utgjør av totale årsverk i 2014 og 2017. Hovedbildet er at kultur og fritid er det største feltet, både når det gjelder andel frivillige og årsverk. Det vi imidlertid kan merke oss, er at det skjer noen endringer i fordelingen av årsverk mellom kategoriene. Tabellen viser på den ene siden at andelen utførte årsverk i kunst og kultur synker fra 22 til 12 prosent og innen idrett fra 30 til 22 prosent, mens det ikke er noen signifikant endring for hobby og fritid. Selv om kultur og fritid fortsatt er den desidert største hovedkategorien, betyr dette at andelen årsverk på feltet samlet reduseres fra 59 til 42 prosent.

På den andre siden viser tabellen at det er en økning i andelen utførte årsverk både i velforeninger, grendelag og nærmiljø, borettslag og nærings- og arbeidsliv, som bidrar til at bolig og økonomi stiger fra 13 til 20 prosent. Den er med det den nest største hovedkategorien. På samme tid er det også en økning fra 4 til 10 prosent i tro og livssyn, og i velferd fra 13 til 16 prosent. Samfunnsrettede ligger på sin side stabilt på rundt 10 prosent.

Tabell 9. Fordeling av frivillige og frivillige årsverk på ulike kategorier.

Kategori	Fordeling av frivillige			Fordeling av frivillige årsverk		
	2014	2017	Diff.	2014	2017	Diff.
Kultur og fritid	37	36	-1	59	42	-17
Kunst og kultur	13	12	-1	22	12	-10
Idrett	17	15	-2	30	22	-7
Hobby og fritid	7	9	2	7	8	1
Velferd	13	17	4	13	16	3
Utdanning	7	9	2	6	5	-1
Helse, pleie og redningsarbeid	4	4	0	5	6	1
Sosiale tjenester	2	4	2	2	5	3
Samfunnsrettede	11	12	1	9	10	1
Miljø-, natur- og dyrevern	2	2	0	4	1	-2
Rettighets- og støttearbeid	2	2	0	1	2	1
Politiske partier	3	3	0	2	2	0
Internasjonalt arbeid	4	5	1	2	4	2
Bolig og økonomi	31	28	-3	13	20	7
Velforeninger	7	7	0	3	5	2
Borettslag	17	15	-2	5	7	2
Yrkes, bransje- og fagforeninger	7	6	-1	4	8	3
Tro og livssyn	4	5	-1	4	10	6
Andre	2	1	-1	3	3	0
Totalt	100	100		100	100	
N	499	276		499	276	

Endringene må imidlertid ses i sammenheng med økningen i det totale omfanget av frivillig innsats. En forklaring på endringene er at veksten er større i kategoriene som øker sin andel, snarere enn at den har gått tilbake i kategoriene der andelen synker. Unntakene er kunst og kultur, der det er en relativt markant reduksjon i antallet årsverk, samt miljø-, natur- og dyrevern, hvor nedgangen er en del mindre og innenfor feilmarginen.

En tredje forklaring, som mer spesifikt berører økningen i tro og livssyn, er av mer teknisk karakter. Som vi har vært inne på tidligere, kan økningen her delvis forklares av at man i 2017 har spurt om frivillig arbeid i Den norske kirke fordi man har gått fra å ha en statskirke til en folkekirke. Økningen i omfanget av frivillig innsats i denne kategorien og andelen den utgjør av total innsats, speiler dermed at den favner bredere enn før.

Betalt sysselsetting

Tabell 10 viser antallet betalte årsverk i de ulike kategoriene og andelen de utgjorde av alle årsverk i lokale lag og foreninger, i 2009 og 2019.

Tabell 10. Betalt arbeid i frivillig sektor i Oslo, 2009 og 2019.

	2009		2019		Differanse	
	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent
Kultur og fritid	457	44	624	47	167	2
Kunst og kultur	67	6	142	11	75	4
Idrett	223	22	331	25	109	3
Hobby og fritid	168	16	151	11	-16	-5
Velferd	167	16	320	24	153	8
Samfunnsrettede	97	9	49	4	-48	-6
Bo- og lokalmiljø	0	0	0	0	0	0
Nærings- og arbeidsliv	40	4	37	3	-3	-1
Tro og livssyn	269	26	312	23	43	-3
Totalt	1 031	100	1 342	100	309	0
N		176		76		

Tabellen viser at vi anslår en mindre økning i omfanget av betalt sysselsetting i lokale lag og foreninger, fra 1 033 årsverk i 2009 til 1 342 årsverk i 2019.

Flesteparten av betalte årsverk ble begge år utført innen kultur og fritid, og denne andelen øker også fra 44 til 47 prosent. Økningen skjer innen kunst og kultur og idrett, der andelen øker henholdsvis fra 6 til 11 prosent og fra 22 til 25 prosent. Hobby og fritid går derimot noe tilbake, fra 16 til 11 prosent. Når vi ser på endring i antall betalte årsverk, finner vi imidlertid at det er snakk om en relativt moderat nedgang i omfanget av sysselsetting i kategorien.

Velferd har på sin side den største økningen, fra 16 til 24 prosent. Det tilsvarer en vekst fra 167 til 320 betalte årsverk. Veksten kan ses i sammenheng

med den økte organisasjonstettheten i denne kategorien, særlig i sosiale tjenester.

Tro og livssyn er annen stor kategori, men her synker andelen samtidig fra 26 til 23 prosent. Det er relativt sett ikke snakk om en stor nedgang når vi ser på antallet årsverk, og forskjellen er innenfor feilmarginen. Samfunnsrettede organisasjoner går også tilbake fra 9 til 4 prosent, noe som tilsvarer en halvering av sysselsettingen i denne kategorien.

For bo- og lokalmiljø er andelen foreninger med betalte ansatte så liten og omfanget av sysselsetting så begrenset at vi ikke har kunnet gi noe estimat av dette. Det er imidlertid viktig å understreke at dette bare omfatter velforeninger, grendelag og nærmiljø, da borettslag ikke er med i dataene som er lagt til grunn her. Nærings- og arbeidsliv holder seg på rundt 3 prosent av alle årsverk i sektoren.

Økonomi

Avslutningsvis skal vi se på utviklingen i økonomien til frivillig sektor i Oslo. Basert på organisasjonsdataene anslår vi i tabell 11 at driftskostnadene på frivillig sektor i Oslo har økt fra 1,1 milliarder kroner i 2009 til 1,5 milliarder kroner i 2019, justert for prisendring.

Tabell 11. Driftskostnader i frivillig sektor i Oslo i 2009 og 2019. N = 179/76

	2009		2019		Differanse	
	Kroner (1000)	Prosent	Kroner (1000)	Prosent	Kroner (1000)	Prosent
Kultur og fritid	804 780	71	1 048 977	67	244 197	-4
Kunst og kultur	178 501	16	235 071	15	56 571	-1
Idrett	445 278	39	438 136	28	-7 141	-11
Hobby og fritid	181 002	16	375 769	24	194 768	8
Velferd	63 596	6	178 882	11	115 286	6
Samfunnsrettede	18 178	2	84 386	5	66 209	4
Bo- og lokalmiljø	88 062	8	69 863	4	-18 199	-3
Nærings- og arbeidsliv	139 092	12	167 320	11	28 227	-2
Tro og livssyn	22 814	2	15 723	1	7 091	-1
Totalt	1 140 683	100	1 572 336	100	431 653	
N		176		76		

Tabellen viser videre at vi finner over en tredjedel av driftskostnadene innen kultur og fritid, selv om andelen i perioden også synker fra 71 til 67 prosent. Det er ikke så overraskende tatt i betraktning at det er her vi finner en stor del av både lag og foreninger, medlemskap, frivillig arbeid og betalt sysselsetting. Og selv om feltets andel av driftskostnadene går tilbake, ser vi det er en absolutt økning på omtrent 244 millioner kroner.

Økningen på kultur- og fritidsfeltet kan i først rekke ses i sammenheng med en økning innen hobby og fritid, hvor andelen går frem fra 16 til 24 prosent.

Kunst og kultur ligger stabilt på rundt 15 prosent, mens idrettens andel derimot går ned fra 39 til 28 prosent. At idrettens andel av driftskostnadene synker, er ikke uttrykk for en nedgang i økonomisk aktivitet. Det handler i stedet om at idrettens økonomi ikke har vokst i takt med resten av sektoren. Til gjengjeld ser vi at den har størst andel av driftskostnadene.

Driftskostnadene øker også både på velferdsfeltet og blant samfunnsrettede foreninger, der andelen går frem henholdsvis fra 6 til 11 prosent og fra 2 til 5 prosent. Økningen i betalt sysselsetting innen velferd kan være en del av forklaringen på denne veksten, i tillegg til at vekst i antallet lag og foreninger bidrar til større økonomisk aktivitet. Organisasjonsvekst er nok også del av forklaringen på veksten i økonomien til samfunnsrettede foreninger, spesielt de som arbeider med rettighets- og støttearbeid og andre samfunnspolitiske målsettinger.

Nærings- og arbeidsliv har en relativt sett mindre økning i absolutte driftskostnader, men andelen ligger på rundt 11 prosent. Dette er en kategori hvor det er få endringer også på andre områder. For bo- og lokalmiljø er det likevel en nedgang, fra 8 til 4 prosent, som svarer til en relativt sett mindre reduksjon i driftskostnadene. Selv om vi ser en økning i organisasjonstettheten i denne kategorien, tar mye av aktiviteten form av frivillig arbeid, og det speiles også i den økonomiske aktiviteten. Til sist ser vi også at driftskostnadene på tros- og livssynsfeltet går tilbake fra 2 til 1 prosent.

I tabell 12 ser vi fordelingen av utgifter til ulike formål. Vi skiller her mellom kultur og fritid og andre organisasjoner.

Tabell 12. Fordeling av utgifter til ulike formål i lag og organisasjoner i Oslo, 2009 og 2019.

	Kultur og fritid			Andre organisasjoner			Totalt		
	2009	2019	Diff.	2009	2019	Diff.	2009	2019	Diff.
<i>Administrasjon</i>	30	21	-9	39	32	-7	35	27	-8
Administrative utgifter	5	7	2	5	7	2	5	7	2
Lokaler	12	6	-6	25	19	-6	19	13	-6
Lederopplæring	2	0	-2	1	1	0	2	0	-1
Lønn til ansatte	11	9	-2	8	5	-3	10	7	-3
<i>Aktivitet</i>	34	64	30	21	42	21	28	53	26
Aktiviteter	13	26	13	8	25	17	11	25	15
Utstyr	-	9	9	-	4	4	0	7	7
Informasjonsmateriell	8	10	2	3	9	6	6	10	4
Godtgjørelse	13	18	5	10	5	-5	12	12	0
Overføringer til hovedorganisasjon	7	1	-6	2	4	2	5	3	-2
Andre	29	14	-15	38	21	-17	34	17	-16
Totalt	100	100		100	100		100	100	
	111	42		65	34		176	76	

I tabellen ser vi for det første at andelen administrative utgifter (som lønn til ansatte, kostnader knyttet til porto, telefon, pc, husleie og vedlikehold) synker fra 30 til 21 prosent innen kultur og fritid og fra 39 til 32 prosent for andre organisasjoner. Det gjør at de samlet sett for sektoren går ned med 8 prosentpoeng. Det er spesielt kostnader til lokaler, som leie og vedlikehold, som går tilbake her, selv om vi ser at dette fortsatt er den største utgiftsposten utenfor kultur og fritid – her går 19 prosent av utgiftene til dette.

Mesteparten av kostnadene går til aktivitet, som omfatter alt fra utgifter til konkrete aktiviteter, utstyr, godtgjørelse og informasjonsmateriell. Aktiviteter er den største utgiftsposten. Vi ser at det er en økning i andelen av utgiftene til dette formålet, fra 28 prosent til 53 prosent. Det er imidlertid viktig å understreke at dette trolig *ikke* skyldes at organisasjonene nå bruker mer penger på aktiviteter. Forklaringen er derimot at det gjort en presisering av spørsmålsformuleringen som gjør at vi i større grad fanger opp disse kostnadene, som tidligere enten har havnet under andre utgifter eller vært fordelt på andre poster. Videre ser vi at kostnader til utstyr totalt sett ligger på 7 prosent.

Noe av forskjellene i fordelingen av kostnader mellom organisasjonskategoriene gjenspeiler sannsynligvis ulike roller og aktiviteter. Vi ser at kultur og fritid har større kostnader knyttet til aktiviteter. De støtter seg i stor grad på frivillig innsats og deltakelse, mens andre organisasjoner trolig er mer opptatt av selv å drive profesjonelt påvirkningsarbeid mot myndigheter og i offentligheten. Denne forskjellen kommer til uttrykk i ulik prioritering av innadrettet og utadrettet virksomhet. Videre ser vi at godtgjørelse er en noe større utgiftspost for kultur- og fritidsorganisasjoner enn øvrige organisasjoner, og at andelen øker.

I tabell 13 viser vi fordelingen av inntekter fra ulike kilder for lag og organisasjoner i Oslo. Vi skiller her mellom kultur og fritid og andre organisasjoner. De frivillige organisasjonene i Oslo skaper i stor grad sin egen inntekt, særlig gjennom medlemskap og tilstelninger. Disse kildene står for 51 prosent av totalinntektene innen kultur og fritid og 54 prosent innen andre organisasjoner. Andelen slike inntekter synker innen kultur og fritid, og det skyldes i hovedsak en endring i inntektene fra arrangementer og tilstelninger. Det betyr ikke nødvendigvis at disse går ned i absolutt forstand, men i stedet at andre typer inntektskilder har fått større relativ betydning.

Tabell 13. Fordeling av inntekter fra ulike kilder i lag og organisasjoner i Oslo, 2009 og 2019.

	Kultur og fritid			Andre organisasjoner			Totalt		
	2009	2019	Diff.	2009	2019	Diff.	2009	2019	Diff.
Egengenererte	69	51	-18	44	54	10	57	53	-4
Medlemskontingent	19	28	9	25	36	11	22	32	10
Utlodning, bingo og basar	7	5	-3	3	5	2	5	5	0
Loppemarked	3	6	3	0	0	0	2	3	1
Arrangementer og tilstelninger	38	13	-26	15	10	-5	27	11	-15
Utleie av lokaler	2	1	-1	1	3	2	2	2	0
Private bidrag	9	5	-4	7	9	2	8	7	-1
Gaver og innsamlinger	3	4	1	7	6	-1	5	5	0
Arv og testamentariske gaver	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reklame og sponsing	6	1	-5	0	3	3	3	2	-1
Tilskudd	17	33	16	27	20	-7	22	26	4
Hovedorganisasjon	3	3	-1	2	5	3	3	4	1
Kommune	10	13	3	23	6	-17	17	10	-7
Stat eller fylke	4	10	6	2	9	7	3	9	6
Stiftelser	-	8	8	-	0	0	0	4	4
Andre inntekter	5	11	6	21	17	-4	13	14	1
Totalt	100	100		100	100		100	100	
	111	42		65	34		176	76	

Private bidrag, i form av gaver og sponsing, spiller en liten rolle som inntekt i frivillig sektor i Oslo og er på 7 prosent totalt sett. Tilskudd utgjør til sammen 33 prosent av inntektene på kultur og fritidsfeltet og 20 prosent for andre organisasjoner. Særlig barne- og ungdomsorganisasjoner får en del slike overføringer. Kommune og stat er de viktigste tilskuddsgiverne innen kultur og fritid, men fra 2019 ser vi også at mange får støtte fra pengeutdelende stiftelser. Videre ser vi at andelen overføringer fra kommune var dobbelt så stor for andre organisasjoner som for kultur-, idrett- og fritidsorganisasjoner i 2009, men ligger i 2019 på et mer sammenlignbart nivå. Noe av årsaken kan være at det kommer til mange nye organisasjoner som i liten grad er koblet på de kommunale tilskuddene og i stedet baserer seg på medlemsinntekter. Samtidig kan i realiteten tilskuddene være noe større, ettersom andre utgifter delvis omfatter prosjektmidler fra det offentlige.

Frivillighetens vurderinger av kommunen

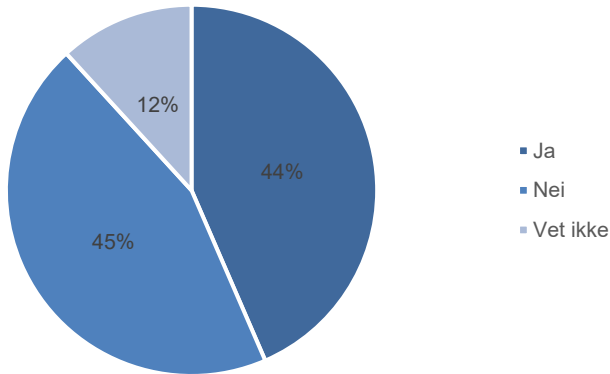
I dette kapitlet presenterer vi resultatene fra spørreundersøkelsen vi gjennomførte blant frivillige organisasjoner, lag og foreninger om kommunens arbeid med å følge opp frivillighetsmeldingen for Oslo.

Det er viktig å understreke at resultatene vi presenterer i analysen, ikke er representative for Oslos frivillige sektor som helhet, men for aktive organisasjoner, lag og foreninger som har erfaringer med ulike typer samspill med kommunen (som tilskudd, samarbeid og lån av lokaler). Til gjengjeld kan denne typen organisasjoner sies å utgjøre en viktig del av kjernen i frivillig sektor.

Kommunens arbeid på frivillighetsfeltet

Vi begynner analysen i dette kapitlet med å se på organisasjonenes kjennskap til frivillighetsmeldingen i Oslo og deres vurderinger av ulike påstander om kommunens arbeid på frivillighetsfeltet. Det første spørsmålet vi stilte, var et kunnskapsspørsmål der vi spurte om de kjenner til frivillighetsmeldingen. Resultatene er vist i figur 3.

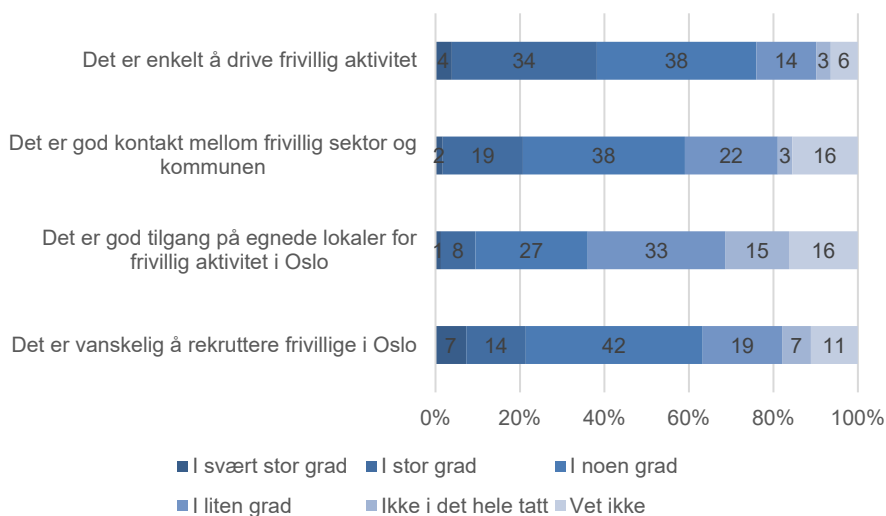
Figur 3. Oslo kommune vedtok i 2016 frivillighetsmeldingen «Engasjement og deltakelse. Frivillighet i Oslo». Kjenner dere til denne meldingen? N = 247

På dette svarer 44 prosent at de har kjennskap til meldingen, og 45 prosent at de ikke har kjennskap til denne, mens 11 prosent svarer at de ikke vet. Med andre ord er frivillighetsmeldingen kjent for bare rundt halvparten av foreningene i undersøkelsen. Siden vi i dette spørsmålet ikke fanger inn grader av kjennskap, kan det godt hende at man har hørt om meldingen uten at man kjenner til den. Likevel gir resultatet indikasjon på at kunnskapen om meldingen er variabel, selv blant organisasjoner som i stor grad samhandler med kommunen på sentralt eller lokalt nivå.

For å måle hvordan foreningene vurderer kommunen på de områdene som berøres av målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen, har vi bedt dem ta stilling til en rekke påstander om å drive med frivillighet i Oslo. For hver påstand ble de bedt om å vurdere i hvilken grad de opplevde at den stemte overens med erfaringene fra deres egen drift, på en skala fra *ikke i det hele tatt* til *svært stor grad*. Figur 4 viser fordelingen på de ulike påstandene.

Figur 4. Vurderinger av kommunens rolle på frivillighetsfeltet. N = 234

Den første påstanden her er at man opplever at «det er enkelt å drive frivillig aktivitet i Oslo». På denne påstanden svarer 38 prosent at den stemmer *i noen grad*, mens 34 prosent svarer *i stor grad* og 4 prosent *i svært stor grad*. Videre svarer 14 prosent *i liten grad*, og 3 prosent *ikke i det hele tatt*. Til sist svarer 6 prosent at de ikke vet. Selv om det ikke er noen udelt positiv vurdering av hvordan det er å drive med frivillighet i Oslo, er det likevel flere som mener at det er enkelt, enn som mener det motsatte.

Det kan være interessant å se dette i forhold til svarene på påstanden om at «det er vanskelig å rekruttere frivillige i Oslo», hvor vi altså har brukt en negativ formulering. På den ene siden ser vi at 7 prosent svarer *i svært stor grad*, 14 prosent *i stor grad*, og 43 prosent *i noen grad*. På den andre siden svarer 19 prosent *i liten grad* og 7 prosent *ikke i det hele tatt*. Andelen som svarer *vet ikke*, er på 11 prosent. Selv om man opplever det som enkelt å drive frivillig aktivitet i Oslo, kan det se ut til at det samtidig også er utfordringer med å rekruttere frivillige til organisasjonenes aktiviteter.

Videre ser vi også at svarene på påstanden om at «det er god tilgang på egnede lokaler for frivillig aktivitet i Oslo» samlet sett indikerer en relativt dårlig vurdering. Her svarer 33 prosent *i liten grad*, og 15 prosent *ikke i det hele tatt*. Samtidig svarer 27 prosent *i noen grad*, bare 8 prosent svarer *i stor grad* og 1 prosent *i svært stor grad*. Det er en noe større andel, 16 prosent, som svarer *vet ikke* her. Det kan skyldes at spørsmålet ikke er relevant for dem. Likevel er det vanskelig å tolke dette på noen annen måte enn at de spurte organisasjonene vurderer tilgangen på lokaler som mindre god i Oslo.

På påstanden om at det er god kontakt mellom frivillig sektor og kommunale etater, finner vi at det er 19 prosent som svarer *i liten grad* mot 2 prosent som

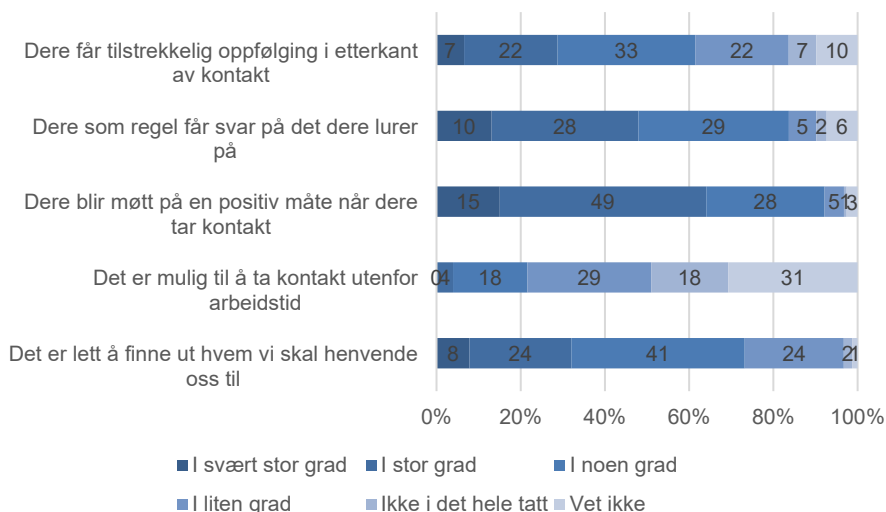
svarer *i stor grad*. Det er svært få som svarer *i svært stor grad* eller *ikke det hele tatt*. Selv om flest velger mellomalternativet – 38 prosent svarer *i noen grad* –, peker svarene her i retning av at kontakten ikke oppleves som like god i alle de spurte organisasjonene. Sagt på en annen måte, vurderingen er svært variabel. Andelen som ikke vet, er også her på 16 prosent, noe som nok må ses i sammenheng med at ikke alle foreningene har like mye kontakt med kommunen.

Kontakt med kommunen og informasjon

Vi skal utdype de generelle vurderingene av forholdet til kommunen ved å se på kontaktmønstre mellom kommunal og frivillig sektor og vurderinger av ulike sider ved kontakten. I undersøkelsen finner vi at blant foreningene som har svart, har 46 prosent regelmessig kontakt på sentralt nivå, mens 34 prosent har kontakt med lokalt nivå. En fjerdedel oppgir ikke å ha noen kontakt.

Representantene for de organisasjonene som har kontakt med kommunen, ble også bedt om å vurdere kontakten på et generelt plan, vist i figur 5. Det er i stor grad slik at organisasjonene opplever å bli møtt på en positiv måte av kommunen, og at de får svar på det de lurer på. Når det gjelder oppfølging i etterkant, er bildet mer blandet. Rundt en fjerdedel svarer her at de i liten grad eller ikke i det hele tatt opplever å få tilstrekkelig oppfølging i etterkant av henvendelsene til kommunen.

Figur 5. Kontakt med kommunen: I hvilken grad opplever dere at ... ?
N = 153

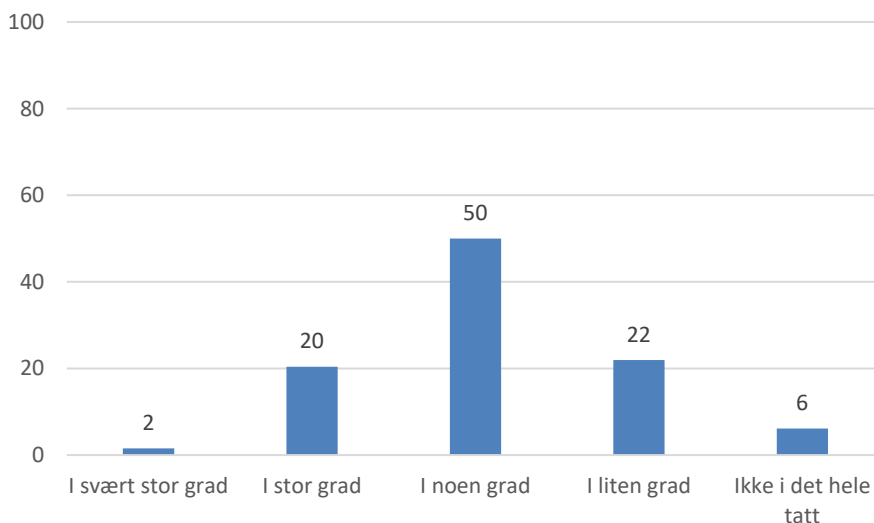

På påstanden om det er mulig å ta kontakt utenfor arbeidstiden, er det mange som svarer *vet ikke / ikke relevant*. Blant de som har gitt svar, ser vi likevel at ganske mange svarer at det i liten eller ingen grad er muligheter for dette.

Det vi kan merke oss fra denne figuren, er fordelingen på påstanden om at det er lett å finne ut hvem man skal henvende seg til. Vi ser at 41 prosent svarer *i noen grad* og 24 prosent *i liten grad*. 8 prosent svarer *i svært stor grad* og 24 prosent *i stor grad* på dette. For en stor del av organisasjonene er det altså noen utfordringer med å orientere seg og finne frem til riktige kontaktpersoner.

Det er også undersøkt i hvilken grad organisasjonene oppfatter at det tilrettelegges for dialog og møteplasser mellom frivilligheten og kommunen. Figur 6 viser svarfordelingen på dette spørsmålet.

Figur 6. I hvilken grad opplever dere at: Det tilrettelegges for dialog og møteplasser mellom frivilligheten og kommunen. N = 234

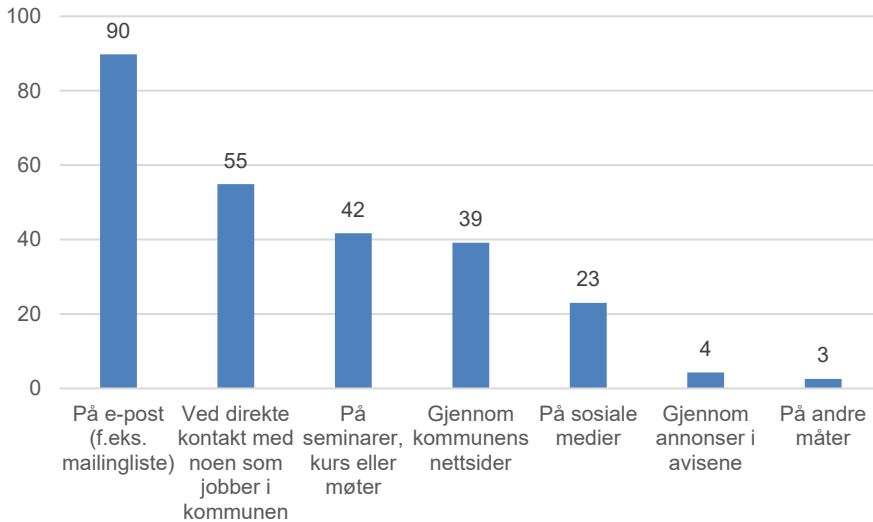
Halvparten, 50 prosent, svarer *i noen grad*, mens rundt 20 prosent svarer enten *i stor grad* eller *i liten grad*. Ser vi på ytterpunktene av skalaen, finner vi at det er flere som ikke synes det tilrettelegges i det hele tatt, enn som synes at det tilrettelegges i svært stor grad. Det er imidlertid i begge tilfeller snakk om et svært lite mindretall av de spurte.

Informasjon fra kommunen

Frivillig sektors kontakt med kommunen omfatter også informasjonen som kommunale instanser formidler til organisasjoner, lag og foreninger. I undersøkelsen har vi spurt hvordan organisasjonene foretrekker å få informasjon

fra kommunen. Figur 7 viser fordelingen på dette spørsmålet. Det har vært mulig å krysse av for flere av alternativene.

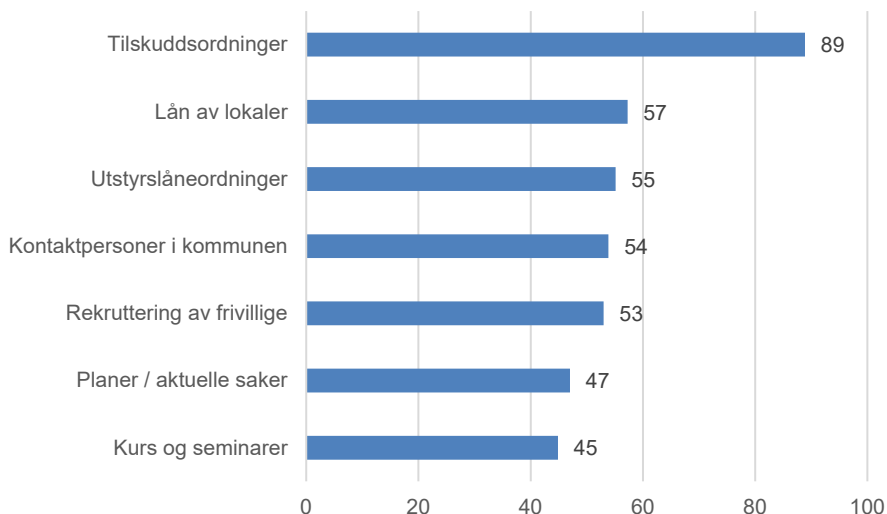
Figur 7. Hvordan foretrekker dere å få informasjon fra kommunen? (Kryss av for alle som passer). N = 235

Av figuren fremgår det at det store flertallet, 90 prosent, foretrekker å få informasjon fra kommunen på e-post, for eksempel via e-postlister. Deretter følger direkte kontakt med noen som jobber i kommunen, som den nest mest foretrukne måten å få informasjon på, med rundt 50 prosent. Det er 42 og 39 prosent som svarer henholdsvis at seminarer og kurs og kommunens nettsider er foretrukne kanaler. Et mindretall på 23 prosent svarer sosiale medier, mens kun 4 prosent svarer gjennom annonser i avisene.

Et annet spørsmål er hvilken type informasjon organisasjonene har behov for. Vi har derfor fulgt opp med et spørsmål om hva man opplever det er viktigst å få informasjon om fra kommunen. Siden man kan være opptatt av å få informasjon om ulike saker samtidig, har det vært mulig å krysse av for flere alternativer. Resultatene vises i figur 8.

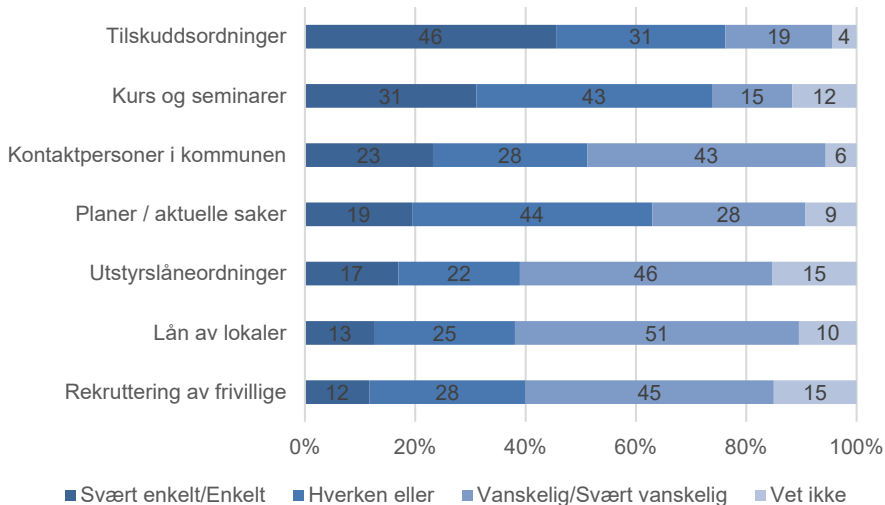
Figur 8. Hva er det viktigst for dere å få informasjon om fra kommunen?
(Kryss av for alle som passer) N = 234

Videre er det spurt om hva det er viktigst å få informasjon om fra kommunen. Her svarer 89 prosent at de mener det er viktigst å få informasjon om tilskuddsordninger. Deretter følger lån av lokaler, som velges av 57 prosent, mens rundt 55 prosent svarer informasjon om låneutstyrsordninger. Med andre ord er det informasjon om ulike støttefunksjoner knyttet til økonomi og infrastruktur som er det som pekes på som viktigst. Vi ser også at 54 prosent mener det er viktig å få informasjon om kontaktpersoner i kommunen, mens 53 prosent svarer rekruttering av frivillige. Under halvparten svarer informasjon om planer og aktuelle saker og kurs og seminarer, henholdsvis 47 og 45 prosent.

Vi har også bedt representantene for organisasjonene vurdere hvor enkelt eller vanskelig de opplever det er å finne informasjonen de mener er viktigst for dem. Resultatene er presentert i figur 9.

Figur 9. Hvor enkelt eller vanskelig opplever dere det er å finne informasjon fra kommunen om følgende ... ? N = 228

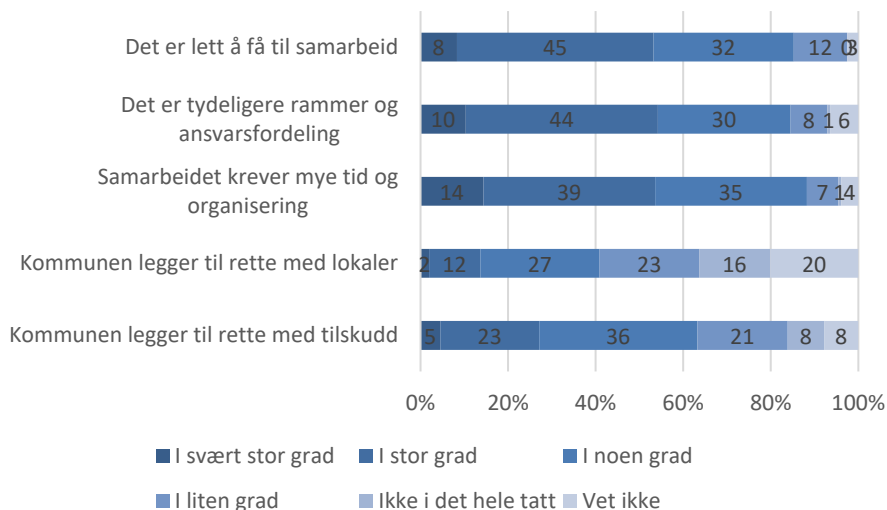
Figuren viser at mange synes det er enkelt å finne informasjon om tilskuddsordninger. Her svarer 46 prosent at de opplever det som *svært enkelt* eller *enkelt* å finne informasjon om tilskudd, mens 31 svarer *hverken eller* og 11 prosent *vanskelig* eller *svært vanskelig*. Når det gjelder informasjon om kurs og seminarer, ser vi at flest – 43 prosent – svarer *hverken eller*, mens det er 31 prosent som svarer at det *svært enkelt* eller *enkelt* og 19 prosent *vanskelig* eller *svært vanskelig*.

Samarbeid med kommunen

I undersøkelsen finner vi at 68 prosent av organisasjonene deltar i samarbeid med kommunen eller andre aktører i Oslo. Slike samarbeid kan dreie seg om konkrete tiltak og aktiviteter, fra språkkafé til lavterskeltilbud for barn og unge, men også mer langvarige satsinger på sentralt eller lokalt nivå. Eksempler på dette er Tøyenløftet og Groruddalssatsingen.

Vi har også undersøkt hvordan organisasjonene opplever samarbeidet med kommunen spesielt, gjennom en rekke påstander. For hver påstand ble de bedt om å vurdere i hvilken grad de opplevde at den stemte overens med erfaringene fra egen drift, på en skala fra *ikke i det hele tatt* til *svært stor grad*. Resultatene er sammenfattet i figur 10.

Figur 10. Når dere tenker på de samarbeidene dere har med kommunen, i hvilken grad opplever dere at ... ? N = 155

På den første påstanden, om at det er lett å få til samarbeid, ser vi at flertallet svarer i *svært stor grad* eller *i stor grad*. Det er henholdsvis 8 og 45 prosent som svarer et av disse to alternativene. Deretter følger 32 prosent som svarer *i noen grad*. Et mindretall, 12 prosent, vurderer det dithen at dette i liten grad stemmer, mens ingen svarer *ikke i det hele tatt*. De spurte organisasjonene vurderer generelt sett at det er lett å få til samarbeid med kommunen.

På påstanden om at det er tydelige og forutsigbare rammer for samarbeidet, finner vi en lignende vurdering. Det er 10 prosent som svarer *i svært stor grad*, og 44 prosent *i stor grad*, mens 33 prosent svarer *i noen grad*. 8 prosent svarer *i liten grad* og bare 1 prosent *i liten grad*. På samme måte som at det er lett å få til samarbeid, virker også formen på samarbeidet å være tilfredsstillende.

Samtidig ser vi på den tredje påstanden, hvor vi undersøker om man opplever at samarbeidet krever mye tid og organisering, at det tegner seg et litt annet bilde. Her mener 14 prosent at det stemmer *i svært stor grad*, og 39 prosent *i stor grad*. Andelen som svarer *i noen grad*, er lavere, 35 prosent. Det er relativt få som svarer *i liten grad*, 7 prosent, og bare 1 prosent som svarer *ikke i det hele tatt*. Med andre ord bidrar ikke det at rammene er tydelige og forutsigbare, nødvendigvis til å lempe på ressursene som organisasjonene bruker på samarbeidet.

Det leder oss til de to siste påstandene: om kommunen legger til rette med henholdsvis lokaler og tilskudd. På førstnevnte svarer et mindretall at det *i svært stor* eller *i stor grad* stemmer overens med deres erfaringer, mer konkret 2 og 12 prosent. Bare 27 prosent har valgt mellomalternativet, *i noen grad*, mens 23 prosent svarer *i liten grad* og 16 prosent *ikke i det hele tatt*. Her er det imidlertid

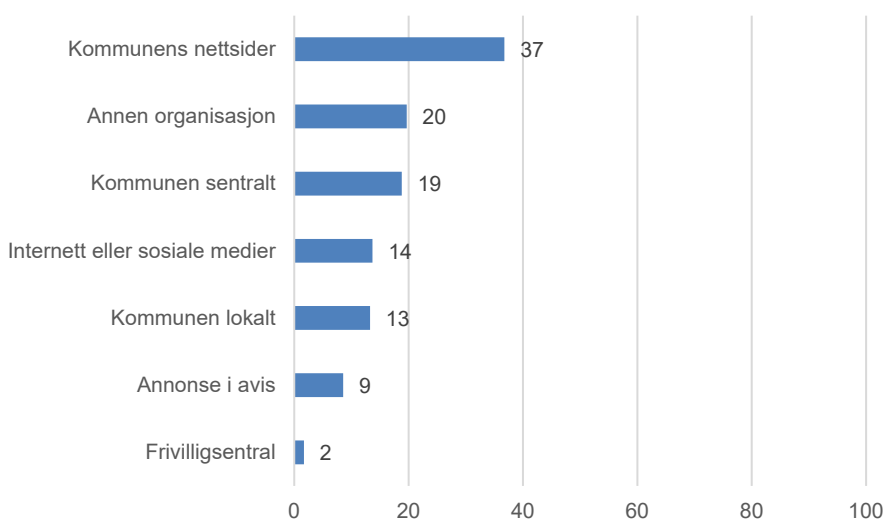
også 20 prosent som svarer *vet ikke*. Det må ses i lys av at spørsmålet ikke nødvendigvis er like relevant for alle samarbeid.

Når det gjelder tilskudd, er det noe flere som opplever at kommunen legger til rette på denne måten. Det er 5 prosent som svarer *i svært stor grad*, og 23 prosent *i stor grad*, mens 36 prosent svarer *i noen grad*. Samtidig er det 21 prosent som svarer *i liten grad* og 8 prosent *ikke i det hele tatt*. Svarene både på dette spørsmålet og spørsmålet om lokaler kan indikere at det er behov for ressurser parallelt med samarbeid, som ikke fullt ut blir møtt – i det minste ikke for alle de spurte organisasjonene som deltar i slikt samarbeid.

Tilskuddsordninger

Undersøkelsen har blant annet rettet seg mot organisasjoner som mottar tilskudd fra kommunen. Dette gjelder 78 prosent av dem som har svart. I denne sammenhengen har vi også spurt om hvordan de fikk kjennskap til tilskuddene de mottar. Figur 11 viser fordelingen av svar på dette spørsmålet.

Figur 11. Tilskudd: Hvordan fikk dere kjennskap til tilskuddet? N = 234

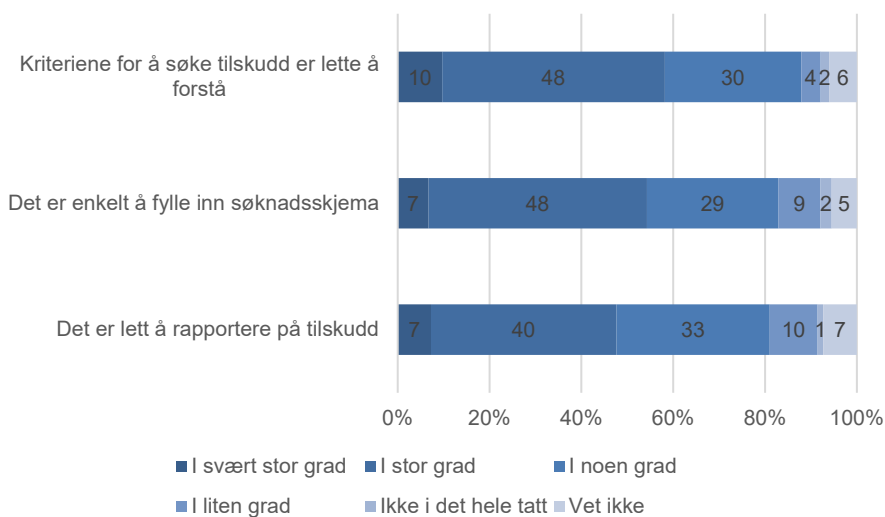

Figuren viser at 37 prosent svarer at de fant informasjonen om tilskudd på kommunens hjemmeside. Dette ser dermed ut til å være en hovedkilde til informasjon om tilskudd. Vi ser samtidig at kontakt med andre organisasjoner og personer i kommunen sentralt også er en viktig informasjonskilde, som gjelder for henholdsvis 20 og 19 prosent av tilskuddene. I 14 prosent av tilfellene fikk organisasjonene kjennskap til tilskuddet gjennom internett og sosiale medier, og i 13 prosent fra noen i kommunen lokalt. Annonser i avis er med 9 prosent en

mindre utbredt informasjonskilde, mens det i svært få tilfeller, bare 2 prosent, ble formidlet informasjon gjennom en frivilligsentral.

Vi har også bedt foreningene vurdere ulike sider ved tilskuddsordningene og prosessen med å søke og rapportere på tilskudd. Resultatene er vist i figur 12. For hver påstand ble de bedt om å vurdere i hvilken grad de opplevde at påstanden stemte overens med erfaringene fra egen drift, på en skala fra *ikke i det hele tatt* til *i svært stor grad*. Spørsmålene har her vært spesielt myntet på å belyse i hvilken grad organisasjonene opplever at tilskuddsprosessen er enkel å forholde seg til.

Figur 12. Tilskudd: I hvilken grad opplever dere at ... ? N = 165

Figuren viser at flertallet av organisasjonene opplever kriteriene, søknadsprosessen og rapporteringen på en positiv måte. Over halvparten rapporterer at de opplever kriteriene for tilskuddene som enkle å forstå: 10 prosent svarer *i svært stor grad* og 48 prosent *i stor grad*. Det samme gjelder spørsmålet om hvorvidt det er enkelt å fylle ut søknadsskjema, der henholdsvis 7 og 48 prosent svarer det samme. Det er noen færre, 40 prosent, som svarer *i stor grad* om rapportering på tilskuddene.

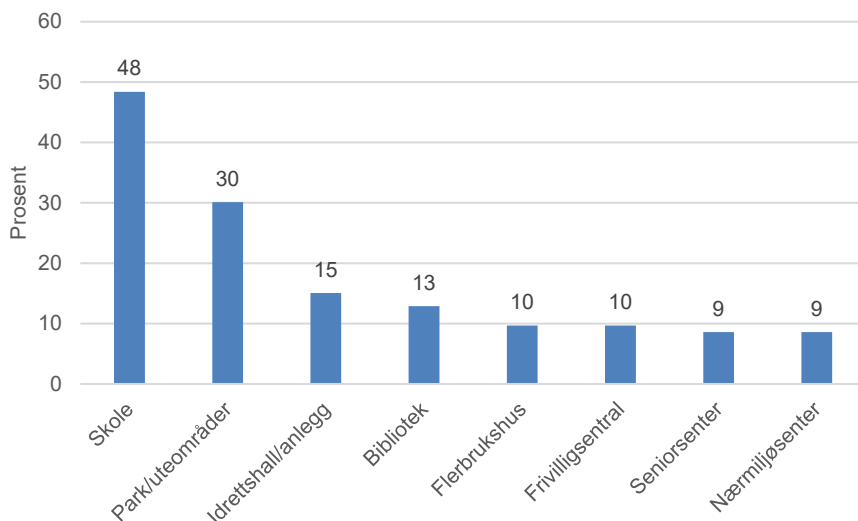
Samtidig ser vi også at nesten en tredjedel svarer at de bare *i noen grad* erfarer kriteriene, søknadsprosessen og rapporteringen som enkle eller lette å forstå. Et mindretall gir en mer negativ vurdering, det vil si at de *i liten grad* opplever det slik, og svært få *ikke i det hele tatt*. Likevel peker dette i retning av at selv om flertallet av dem som er spurt her, opplever tilskuddsprosessen som enkel å forholde seg til, så finnes det likevel forbedringspunkter.

Tilgang på lokaler

Det å ha et lokale å avholde aktiviteter i er en forutsetning for driften i mange lag og foreninger. Kommunen har ulike lokaler tilgjengelig som lånes ut til frivillige aktiviteter, slik som skoler, idrettsanlegg, bibliotek, parker og uteområder og lignende. Rundt 42 prosent av de spurte i undersøkelsen låner eller har lånt slike lokaler av kommunen. Dette står til dels i kontrast til at mer enn halvparten av de spurte organisasjonene mener det er viktig å få informasjon om lokaler. Det kan tyde på at mange organisasjoner som har behov for lokaler, ikke får tilgang.

I undersøkelsen har vi spurt dem som låner eller har lånt kommunale lokaler, hvilke typer lokaler det er snakk om. Resultatene er vist i figur 13.

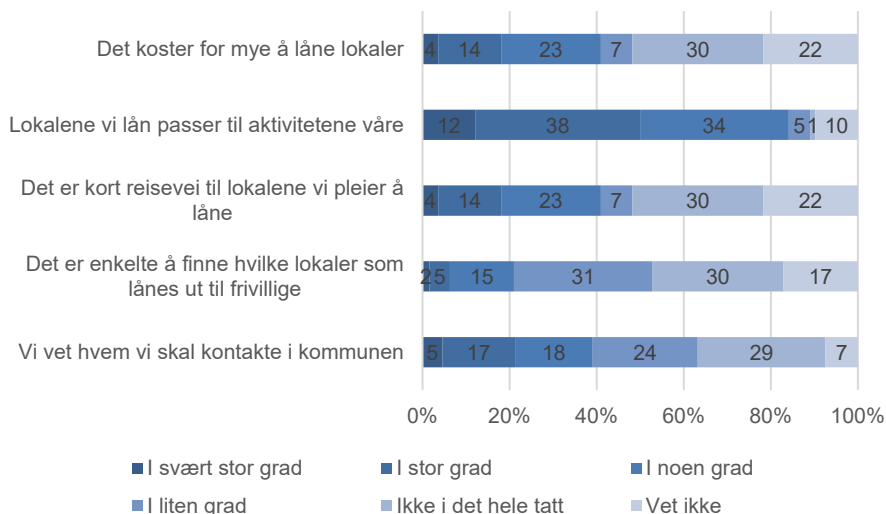
Figur 13. Hvilke typer lokaler har foreningen lånt av kommunen? N = 93

Figuren viser at skolelokaler er en viktig type lokale som mange av disse benytter seg av. Så mange som 48 prosent har lånt slike lokaler. I tillegg er også parker og uteområder en viktig type rom for frivillig aktivitet, da 30 prosent svarer at de har lånt et slikt. En noe lavere andel av de spurte, 15 prosent, har lånt idrettsanlegg, og 12 prosent har lånt bibliotek. Lokaler i flerbruks hus, frivilligsentraler, seniorsentre og nærmiljøsentre lånes også av noen frivillige aktører. Til dels reflekterer nok typene lokaler som er oppgitt her, forskjeller mellom typer organisasjoner.

Som tidligere har vi også her bedt de spurte organisasjonene om å vurdere ulike sider ved samspillet med kommunen. Figur 14 viser en rekke påstander knyttet til kommunale lokaler. For hver påstand ble de bedt om å vurdere i hvilken grad de opplevde at den stemte overens med erfaringene fra egen drift, på en skala fra *ikke i det hele tatt* til *svært stor grad*.

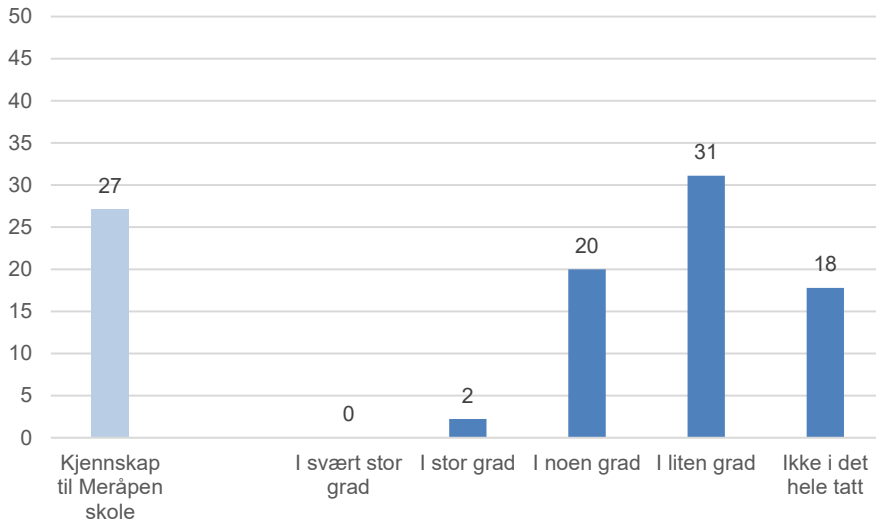
Figur 14. I hvilken grad opplever dere at ... i forbindelse med lån av kommunale lokaler. N = 174/83

Utfordringene når det gjelder lån av lokaler, dreier seg om å komme i kontakt med kontaktpersoner i kommunen og å finne ut hvordan man låner lokaler. I større grad fungerer lokalene med hensyn til avstand og tilpasning til aktiviteter. Opplevelsen av kostnadene ved å låne lokaler varierer.

Vi har i tillegg også stilt spørsmål om kjennskap til meråpne skoler, og vi fant at bare 27 prosent har kjennskap til kommunens arbeid med meråpne skoler. Når det gjelder spørsmålet om slike tiltak har bidratt til at organisasjonene i større grad tar i bruk skoler, ser vi av figur 15 at dem som bruker skolelokaler, i liten grad har opplevd noen endring i dette. De som bruker biblioteker, som imidlertid er et lite antall, har opplevd at dette har blitt enklere.

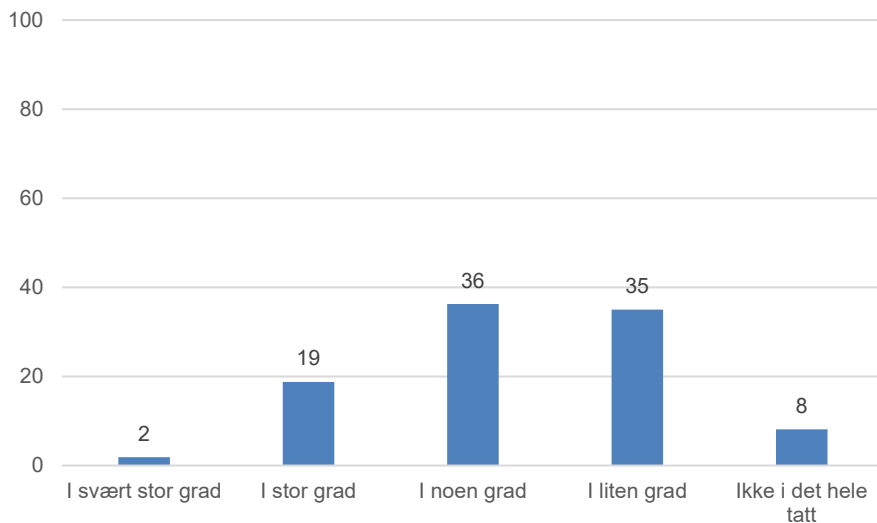
Figur 15. Kjennskap til Meråpen skole (venstre, stilt til alle) og fordeling på spørsmål om «I hvilken grad opplever dere at det har blitt enklere å ta i bruk skolelokaler til frivillig aktivitet?» (høyre, kun stilt til de som bruker skolelokaler). N = 221/45

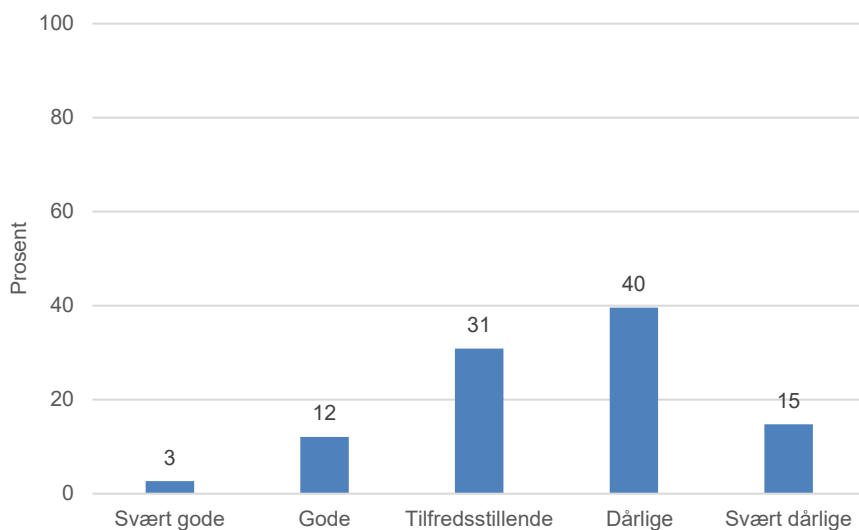
Innovasjon og rekruttering

I undersøkelsen har vi også stilt spørsmål knyttet til innovasjon og rekruttering. Innovasjon har for det første blitt målt gjennom et spørsmål om i hvilken grad man opplever at kommunen legger til rette for nye samarbeid for å møte felles utfordringer. Figur 16 viser at her svarer 2 prosent *i svært stor grad* og 18 prosent *i stor grad*, mens 36 prosent svarer *i noen grad*. Det er 35 prosent som svarer *i liten grad*, og 8 prosent som svarer *ikke i det hele tatt*. Det ser dermed ut som at organisasjonene opplever at muligheten for nye samarbeid av denne typen er noe begrenset.

Figur 16. «Kommunen legger til rette for nye samarbeid for å møte felles utfordringer». N = 160

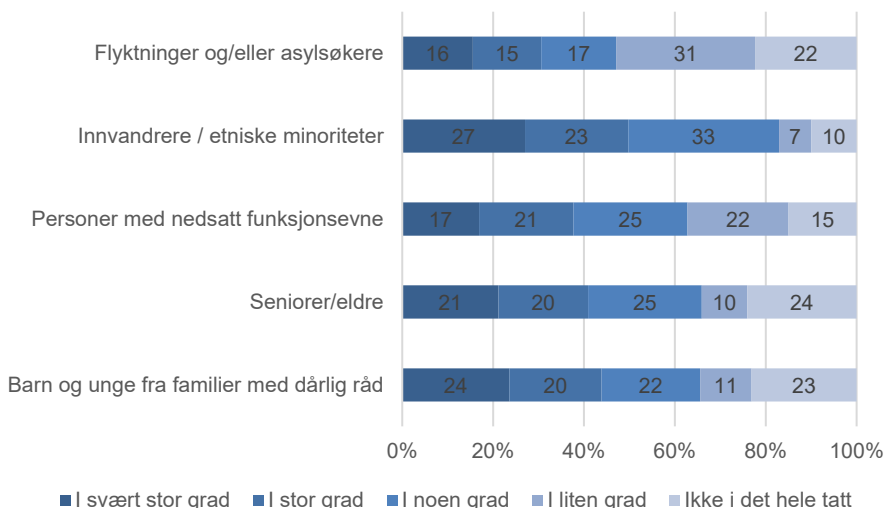
Figur 17. «Hvordan opplever dere mulighetene for å få finansiering fra kommunen til nye aktiviteter?» N = 149

Figur 17 viser svarfordelingen på spørsmål om hvordan organisasjonene opplever mulighetene for å få finansiering fra kommunen til nye aktiviteter de ønsker å igangsette. Der svarer bare 3 prosent at de er *svært gode*. 12 prosent svarer imidlertid at de er *gode* og 31 prosent at de er *tilfredsstillende*. Hele 40 prosent svarer at de er *dårlige* og 15 prosent at de er *svært dårlige*.

Til sist har vi også stilt spørsmål om hvorvidt organisasjonene arbeidet med å rekruttere bestemte målgrupper. I denne sammenheng har vi mer spesifikt spurt om barn og unge fra familier med dårlig råd, seniorer og eldre, personer med nedsatt funksjonsevne, innvandrere og minoriteter og flyktninger og asylsøkere. Dette er grupper som det både i frivilligheten og kommunen er satt søkelys på å inkludere i større grad i frivillige aktiviteter, noe som også gjenspeiles i resultatene som er presentert i figur 18.

Figur 18. I hvilken grad arbeider dere med å inkludere følgende grupper i aktivitetene dere arrangerer? N = 212

Figuren viser at 16 prosent svarer at de *i stor grad* arbeider med å inkludere flyktninger og/eller asylsøkere, mens 15 prosent svarer *i stor grad* og 17 prosent *i noen grad*. Det er på sin side 31 prosent som svarer *i liten grad* og 22 prosent *ikke i det hele tatt*. Selv om flertallet av organisasjoner riktignok arbeider med å inkludere denne gruppen, finner vi samtidig at det er et fåtall som gjør det i utstrakt grad. Til sammenligning viser figuren at flertallet av organisasjonene er opptatt av å inkludere innvandrere og etniske minoriteter generelt. Her svarer 27 prosent *i svært stor grad* og 23 prosent *i stor grad*, i tillegg til 33 prosent som svarer *i noen grad*. Bare 7 prosent arbeider *i liten grad* og 10 prosent *ikke i det hele tatt* med å inkludere denne gruppen.

Når det gjelder inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne, viser figuren at 17 prosent svarer at de arbeider med dette *i svært stor grad* og 21 prosent *i stor grad*. En fjerdedel, 25 prosent, svarer *i noen grad*, mens henholdsvis 22 og 15 prosent svarer *i liten grad* og *ikke i det hele tatt*. Mange organisasjoner jobber med dette, men det varierer i hvilken grad. På spørsmålet om inkludering av eldre og seniorer ser vi at 21 prosent svarer *i svært stor grad*, 20 prosent *i stor grad* og 25 prosent *i noen grad*, mens bare 10 prosent svarer *i liten grad*. Det er imidlertid 22 prosent som svarer *ikke i det hele tatt*. Det er en ganske lik fordeling som for spørsmålet om inkludering av barn og unge fra familier med dårlig råd. 24 prosent svarer *i svært stor grad*, 20 prosent *i stor grad* og 22 prosent *i noen grad*. Samtidig svarer 11 prosent *i liten grad* og 10 prosent *ikke i det hele tatt*.

Mange organisasjoner arbeider med andre ord med å inkludere grupper som innvandrere og etniske minoriteter, personer med nedsatt funksjonsevne, eldre og seniorer og barn og unge fra familier med dårlig råd. Forskjeller i hvor stor grad organisasjoner er opptatt av dette, kan reflektere forskjeller mellom organisasjonstyper og aktivitetene de tilbyr. Det er nok organisasjoner som retter seg direkte til de ulike gruppene, som for eksempel barne- og ungdomsorganisasjoner eller innvandrersorganisasjoner, som også i størst grad er opptatt av slik inkludering.

Frivillighetens erfaringer med samspillet med kommunen

I dette kapittelet undersøker vi hvilke erfaringer frivillige aktører har med det å drive frivillighet i Oslo, og hvordan de opplever samspillet med kommunen. Hva er de største utfordringene frivillige organisasjoner møter i sin hverdag, og i hvilken grad og hvordan kan kommunen bidra til å løse disse?

Analysene i kapittelet bygger på kvalitative intervjuer med representanter for utvalgte frivillige organisasjoner samt åpne svar fra spørreundersøkelsen som vi har gjennomført blant lag og foreninger i Oslo. Vi konsentrerer oss om fire ulike temaer som alle ligger nært opp til målene i frivillighetsmeldingen: dialog, møteplasser og samarbeid, kommunale tilskuddsprosesser, lån av kommunale lokaler og rekruttering og nyskaping i frivillig sektor.

Dialog, møteplasser og samarbeid

Det første punktet vi skal se nærmere på, er erfaringer med dialog og samarbeid med kommunen og hvordan man opplever arbeidet med å skape møteplasser for frivilligheten. Som vi også har sett i undersøkelsen, er det mange som opplever at de har god kontakt med kommunen, både på sentralt nivå og lokalt på bydelsnivå. Kontakten omfatter ikke bare kommune- og bydelsadministrasjon, men også etater, skoler, biblioteker og andre kommunale virksomheter. Samtidig finner vi gjennom intervjuene og det kvalitative materialet at det er noen punkter som frivilligheten trekker frem som mer utfordrende og som har forbedringspotensial.

For det første peker noen informanter på at forståelsen i kommunen av hva frivillighet er, og hva det vil si å være frivillig, kan variere mellom bydelene, etatene og de enkelte ansatte. Frivillighetsmeldingen løftes samtidig frem som et viktig bidrag til å lage tydeligere definisjoner for frivillig sektor og frivillig arbeid og til å gi en avklaring av hva samspillet mellom kommune og frivillighet innebærer. Flere opplever imidlertid at den per i dag ikke nødvendigvis er like sterkt forankret i alle deler av kommunen, slik dette sitatet illustrerer:

Når det gjelder frivillighetspolitikken, opplever vi at den er lite forankret i andre deler av kommunen enn der den har blitt laget. Den sitter ikke helt under huden, som er viktig når Oslo har den organiseringen den har, med et ideal om at bydelene skal lage sine varianter. Det er et forbedringspotensial her i at politikken er veldig lite operasjonalisert. For eksempel er det ikke konkretisert hva som ligger i at det skal være lett å drive frivillig aktivitet.

I sitatet peker informantene, som hører til en organisasjon på helse- og sosialfeltet, at noe av problemet er at frivillighetsmeldingen er lite «operasjonalisert» i ulike deler av kommunen.

Dette problemet kan på den ene siden ses i lys av at det er en utfordring for kommunen at frivillig sektor er mangfoldig og kompleks, noe som også mange av informantene vi har snakket med, erkjenner. Dette kan også være en forklaring på hvorfor man erfarer at forståelsen av frivilligheten varierer i kommunen:

Jeg opplever at de famler litt med at de vil holde dialogen selv, og at de vil at vi skal gjøre ditt og datt, og være sånn og sånn. Det svinger veldig hvilke stædet de ønsker at vi skal ta, og hvilket stædet de selv ønsker ta.

Denne informanten fremhevet også at det har vært viktig med en klarere definisjon av hva frivillig sektor er, og hva frivillig arbeid innebærer, fordi dette er noe som kan variere etter hvilken avdeling eller enhet i kommunen det er snakk om. Samtidig opplever vedkommende at det er fortsatt en vei å gå for å skape en bredere, felles forståelse av hva frivillighet er (og ikke er), og hvilken rolle kommunen spiller i den.

På den andre siden kan disse utfordringene også ses i sammenheng med at kompleksiteten i den kommunale forvaltningen kan bidra til en opplevelse av at de mange ulike deler av kommunen ikke alltid snakker så godt sammen. Det handler på den ene siden om den horisontale delingen av funksjoner på ulike byrådsavdelinger og underliggende etater, og på den andre om den vertikale kjeden fra bystyret til bydelene, hver med eget bydelsutvalg og administrasjon. Det kommer til syne også i kontakten mellom organisasjoner og kommune:

Vi bruker mye tid å lete etter riktige kontaktpersoner, i tillegg til kontaktpunkt ute i aktiviteten har vi også behov for å ha noen kontaktpunkt sentralt i Oslo kommune. Vi må forholde oss til at vi har 15 bydeler, men ressurskrevende å forholde seg til 15 ulike bydelsadministrasjoner. Vi ønsker noen gode og stabile kontaktpunkt i Oslo kommune.

Andre gir også uttrykk for at mange av kommunens funksjoner og tjenester for frivilligheten ligger på sentralt nivå, og at det skaper for stor avstand til grasrotorganisasjoner i bydelene. Det ville etter deres syn være lettere å forholde seg til instanser i bydelen som ikke bare har større nærhet til den lokale frivilligheten, men som man tenker at kjenner behovene til lag og foreninger bedre der de er.

Videre peker de på at mye av den frivillige aktiviteten skjer etter arbeidstid, på ettermiddag og kveld, siden det er da flest har mulighet til å delta. Det begrenser mulighetene for samhandling mellom frivilligheten og kommunen. Likevel opplever mange at kommunalt ansatte viser fleksibilitet og strekker seg langt for å hjelpe frivillige organisasjoner med behovene de har. De utviser for eksempel romslighet overfor barne- og ungdomsorganisasjoner dersom det er noe som mangler i forbindelse med en tilskuddssøknad, da de som driver barne- og ungdomsaktiviteten, kanskje ikke har så mye erfaring, og gir også råd og veiledning.

Hovedutfordringen, slik den fremstår for de som arbeider i organisasjonene, er at kontakten i mange tilfeller blir personavhengig. De opplever at de kan etablere en god relasjon til konkrete personer i kommunen som har vært med på å drive frem aktiviteter eller tiltak, eller at det er enkeltpersoner i kommunen som tar mer initiativ enn andre til samarbeid og samskaping med frivillige aktører, men når disse forsvinner ut av kommunen, er det tilbake til start:

Den største utfordringen er at ansatte flyttes på, ansatte slutter – for oss er samarbeid ofte veldig personavhengig. Når noen slutter så må vi starte nærmest på nytt igjen, også handler det også om hva den ansatte i bydelen tenker er sin oppgave.

Dette bidrar, slik organisasjonene opplever det, til lite kontinuitet i samspillet og dialogen med kommunen. Videre bidrar det til at mye tid går med til å etablere relasjoner, igangsette kontakt og samarbeid og følge opp samarbeidet.

Informantene setter derfor stor pris på at det har blitt opprettet flere mer varige arenaer og møteplasser for frivillighet og kommune. Frivillighetskonferansen, som arrangeres årlig, ses på som et positivt tiltak for å samle frivilligheten i Oslo. Ett element som mange fremhever som spesielt verdifullt, er muligheten til å komme i kontakt med andre i foreningslivet og bygge nettverk. Samtidig ser de det som en bakside ved frivillighetskonferansen at innholdet nødvendigvis blir svært bredt fordi man skal samle hele frivilligheten. Informantene synes ikke det er så lett å relatere det de selv driver med, til arrangementene på konferansen og få noe ut av deltakelsen som kan tas direkte med inn i eget foreningsarbeid. Og selv om konferansen gir muligheter for nettverksbygging, legges det i liten grad opp til dialog om felles problemer mellom organisasjoner med felles formål.

Barne- og ungdomsorganisasjoner opplever for eksempel at den er veldig voksenrettet og i liten grad berører problemstillinger de er opptatt av. I mange organisasjoner ønsker man seg dialogforum eller andre regelmessige strukturer for dialog og samarbeid både mellom kommunen og frivilligheten, og frivillige organisasjoner imellom. En del kunne blant annet se for seg et opplegg med konferanser eller seminarer som i større grad er skreddersydd for ulike typer av organisasjoner.

Tilskudd og økonomisk støtte

I undersøkelsen fremgikk det at de fleste spurte organisasjonene syntes prosessen knyttet til kommunale tilskudd er god, at kriteriene er lette å forstå, og at søknadsprosessen og rapporteringsprosedurene er enkle. Samtidig finner vi at mange også peker på forbedringspunkter og behov knyttet både til formen på den økonomiske støtten og selve tilskuddsprosessen.

Informantene trekker frem at det er behov for å øke bruken av driftsstøtte, og noen peker også på at det er en utfordring at driftsstøtten ikke justeres i tråd med prisøkningen. Det betyr i praksis at det skjer en reduksjon i størrelsen på støtten. I hovedsak dreier ønsket om økt bruk av driftsstøtte seg om å få mer stabilitet og forutsigbarhet i støtten og å minske arbeidet med søknad og rapportering. Forsøket med treårige tilskudd innen helse- og sosialområdet fremheves her som en modell, også på andre områder. På samme tid er det ikke slik at aktivitetsstøtte i seg selv trekkes frem som iboende problematisk, men snarere at man ønsker større samordning, og at tilskudd i mindre grad blir fordelt på mindre tilskudd knyttet til prosjekter.

Når det gjelder erfaringene med tilskuddsprosesser, varierer disse mellom ulike organisasjoner og spesielt størrelse og ressurser. Flere av svarene fra undersøkelsen gir uttrykk for at det er krevende for frivillige å sette seg inn i kommunale tilskudd. Et eksempel er sitert under:

Vi har forsøkt å søke midler, men det er altfor vanskelig å få til alt av papirarbeid og dokumentasjon som kreves. Vi skjønner at det må til, men det er begrenset hva et lite styre med mennesker som er eldre, pensjonerte, og noen få yrkesaktive, kan få til på fritiden. Ikke er vi regnskapsutdannet, ikke har vi eksamen i å forstå alle ordene som legges i brev og utsendinger og informasjon fra kommune.

Sitatet illustrerer at det for noen i en liten forening som kun driver på frivillig basis, kan være krevende å forholde seg til tilskuddsprosessen. For større organisasjoner med betalte ansatte vil dette kunne oppleves mer overkommelig, selv om disse også peker på at det kan være ressurs- og tidskrevende å skrive søknader og rapportere på tilskudd.

Det kan være spesielt frustrerende å ha brukt tid og arbeid på søknad når man ender opp med ikke å få tilsagn. Noen organisasjoner etterlyser i den forbindelse mer veiledning fra kommunen, slik at det ikke bare blir lettere å søke, men også for å få bedre forståelse av hva som skal til for å få positivt svar på søknaden. Det kan ha negative ringvirkninger i form av at tillitsvalgte og andre frivillige slutter fordi det blir for mye byråkrati. En annen utfordring som flere peker på, er at rapporteringen til kommunen ikke alltid følger årshjulet til organisasjonene. Fristene gjør at årsrapporter, handlingsplaner og budsjetter må sendes inn før de er formelt godkjent i årsmøte.

Et forhold som flere trekker frem, er behovet for å samordne rapporteringen. For det første er det noen organisasjoner som finansierer sine aktiviteter gjennom tilskudd fra ulike instanser. Da kan det bli ressurskrevende å rapportere på hver av dem, siden man må forholde seg til ulike tilskuddsgivere med til dels ulike regler, rutiner og frister. Siden man ønsker å bruke tid på aktivitet fremfor administrasjon, blir det fort til at man velger de enkleste løsningene og klipper og limer mellom ulike rapporter.

De kommunale ordningene klarer ikke å ha samme søknadsdato. Fem instanser man må forholde seg til, fem rapporter, og så copy-paste til de andre. Det ville vært lettere å ha et prosjekt som heter inkluderingsaktiviteter, samlet det mer på dato, og så kunne man bare kjørt ett årsregnskap.

I sitatet ser vi blant annet uttrykk for at det at aktivitetsstøtte er spredt på ulike etater og avdelinger i kommunen, kan bidra til utfordringer for organisasjonene. Ofte kommer også søknader og rapportering på tilskudd på fylkesnivå og statlig nivå i tillegg til dette. Selv om informantene forstår at det er behov for grundig dokumentasjon og rapportering på tilskudd, mener de at prosessen kan forenkles gjennom sterkere samordning av tilskudd, spesielt på kommunalt nivå.

For det andre erfarer de at rapporteringen på tilskudd til tiltak med flere samarbeidspartnere er unødig byråkratisk. De peker spesielt på at ulike organisasjoner hver for seg må rapportere på det samme tiltaket gjentatte ganger fremfor at de rapporterer én enkelt gang sammen. De ser for seg at de ville kunne spare seg for en del administrativt arbeid dersom det i stedet fantes en ordning der de kunne rapportere sammen.

På samme tid peker også flere på at kommunens løsning er bedre enn løsningene hos andre tilskuddsgivere, for eksempel på statlig nivå. Informantene løfter også frem andre typer tilskuddsgivere utenfor det offentlige, som for eksempel stiftelser, som eksempler til etterfølgelse. Til sammenligning med offentlige tilskudd blir disse beskrevet som enklere og mindre krevende.

Lokaler for frivillig aktivitet

Sammenlignet med mindre kommuner er konkurransen om lokaler til frivillig aktivitet etter alt å dømme større i en storby som Oslo enn mange andre steder. Det handler ikke bare om at man har en mangfoldig frivillig sektor med mange ulike typer frivillige organisasjoner, men også at det er andre typer aktører, fra sosiale entreprenører til bedrifter og nyetableringer, som har lokalebehov.

De tiltakene som Oslo kommune har igangsatt for å gjøre kommunale lokaler enklere tilgjengelig for lån av frivillige organisasjoner, blir sett på som positivt av alle de informantene vi har snakket med. Meråpen skole og Oslonøkkelen er tiltak som blir trukket frem av flere som gode ordninger som gir lokale organisasjoner i nærmiljøene mulighet til å ha aktiviteter på ettermiddagen og kvelden. Likevel er det også informanter som peker på at det kan være vanskelig å få oversikt over hvilke lokaler kommunen låner ut, og hvordan man kan få tilgang. Dette står i kontrast til det at vi i forrige kapittel fant at lokaler var en av de sakene organisasjonene synes det er viktig å få informasjon om.

Samtidig er et lokale ikke bare et lokale. Behovet for lokaler og anlegg til ulike typer aktiviteter er stort. Noen eksempler er øvingsarenaer til kor og korps, haller og anlegg til idrett og sport, rom til loppemarkeder, basarer og lignende, plass til møter og samlinger for politiske grupper og lagre og oppbevaringsrom til utstyr for ulike typer foreninger. Flere fremhever at lokalene også helst må være egnet til den konkrete aktiviteten foreningen driver med, som illustrert i sitatet under:

Egnede øvings- og konsertlokaler for korpsmusikk hvor utstyret kan stå. Flerbrukslokaler er ikke egnet i forhold til akustikk, og det sliter på de frivillige å bære tungt utstyr. Dessuten er dette også et behov i forhold til verdifulle samarbeid med andre korps.

Det kan også være behov for at lokalene må tilgjengelige på ettermiddag og kveld. Med tanke på noen grupper, som personer med nedsatt funksjonsevne, eldre og syke, er det også krav til universell utforming. Det kan være utfordrende å få til når det allerede er stort press på lokalene.

For noen gjør disse kravene at kommunale lokaler ikke er et godt alternativ, og man må derfor leie andre typer lokaler, noe som igjen kan legge press på organisasjonenes økonomi. Men informantene peker også på at det ikke alltid er slik at organisasjoner får låne kommunale lokaler gratis eller til selvkost. Noen opplever det ikke bare som et hinder for å kunne drive aktivitet, men også i noen grad som forskjellbehandling der noen får låne gratis, andre til redusert pris og noen ikke i det hele tatt.

Noe av utfordringen med å sikre tilgang på lokaler for frivilligheten kan, i det minste slik man ser det i organisasjonene, være at ulike kommunale instanser snakker for lite sammen. Én av informantene mener at det er behov for at forskriften om utlån og utleie av skoler og andre kommunale lokaler til frivillige organisasjoner forankres i bydelene. Skoler er som vi har sett i forrige kapittel,

en type lokale som brukes av mange frivillige lag og foreninger, og her opplever en del organisasjoner ofte at intensjonene i frivillighetspolitikken ikke alltid etterlevs fullt ut.

Noe av forklaringen på det er antakelig at nettopp presset på skolelokaler kan være spesielt stort, fordi både kultur- og idrettsorganisasjoner, helse- og sosialorganisasjoner, minoritetsorganisasjoner og mange andre typer foreninger ønsker å bruke slike lokaler. Samtidig er det ikke like lett for alle grupper å nå frem til dem som administrerer lokalene. Ut fra det noen informanter forteller, kan det ofte være avhengig av at man kjenner rektor på skolen eller har en eller annen personlig relasjon til noen på den lokale skolen.

For barn og unge som søker lokaler til sine aktiviteter, kan terskelen for å spørre om å låne skolelokaler av denne grunn være spesielt høy.

Når man ringer rundt til et titalls skoler for å spørre om å få låne lokaler, og man bare får «nei» uten noen begrunnelse, så er ikke det så greit.

Tilsvarende finner vi også at noen informanter, for eksempel fra innvandrere- og minoritetsorganisasjoner, opplever det som vanskelig å få tilgang på denne type lokaler. På dette området er det nok store variasjoner. Noen typer aktiviteter opplever trolig lettere tilgang enn andre, avhengig av i hvilken grad lokalene er egnet og tilpasset for deres aktivitet.

Et annet forhold som gjelder tilgangen på skolelokaler, er utfordringer med at skolene har sine behov og frivillige organisasjoner sine behov. Frivillige aktører har naturligvis forståelse for at skolene må brukes til det formålet de er laget for. Samtidig kan frivillige aktørers behov på denne måten komme i konflikt med skoleledelsens. Det kan for eksempel dreie seg om at et korps trenger å lagre instrumenter, mens skoleledelsen ikke ønsker å prioritere rom til dette. En informant hadde også inntrykk av at skoleledelsen i noen tilfeller ikke er kjent med at det eksisterer ordninger for å kompensere utgifter skolene har i forbindelse med utlån av lokaler til frivillige organisasjoner.

Mulighetene for bruk av skolelokaler til overnatting er også et punkt som ble løftet frem av enkelte informanter. Erfaringen i barne- og ungdomsorganisasjoner er at det er stor forskjell i hvorvidt skoler tillater dette. Det setter begrensninger på mulighetene for å drive en del aktiviteter, som for eksempel datatreff, fotballcuper eller helgesamlinger. De opplever også at det er forskjellsbehandling i hvem som får lov til dette, der nye, mindre kjente foreninger uten et nasjonalledd i ryggen nedprioriteres til fordel for mer etablerte organisasjoner.

Det er imidlertid ikke bare mellom kommune og frivillighet det kan oppstå konflikter om prioriteringer og behov, men også mellom ulike typer frivillige organisasjoner. Spesielt gir noen av intervjuobjektene uttrykk for at det er stor konkurranse om gymsaler på skolene, som i mange tilfeller brukes både til organisert og egenorganisert idrett for unge og voksne, til øving for korps og andre musikkforeninger og til å avholde loppemarkeder og andre

arrangementer. Når alle skal ha sin del, kan det føre til at ingen opplever at de blir sterkt nok prioritert, samtidig som det å skulle nedprioritere noen over andre kan føre til en opplevelse av forskjellsbehandling.

Andre typer lokaler, som biblioteker og parker og uteområder, nevnes også i intervjuene, men informantene peker i mindre grad på utfordringer med tilgangen på disse. I forbindelse med koronasituasjonen i mars og april har særlig uteområder vært viktige for å kunne drive aktivitet i mange lag og foreninger.

Utfordringer med rekruttering og inkludering

I intervjuene har vi også tatt opp spørsmål om hvordan organisasjonene opplever vilkårene for rekruttering av frivillige, og hva de tenker om kommunens rolle som støttespiller i denne sammenhengen.

Overordnet peker intervjumaterialet i retning av at organisasjonene mener at kommunen har en rolle i å fremme frivillighet gjennom å bidra til synliggjøring:

Kommunen kan gjøre noen grep når det kommer til å fremsnakke og synliggjøre frivilligheten.

Flere informanter peker blant annet på at det er behov for møteplasser der frivilligheten kan fremme sine aktiviteter, noe som det også finnes eksempler på at har blitt etablert i regi av frivillige aktører selv. Tilskudd og økonomisk støtte er også noe som enkelte trekker frem, da i den forstand at støtte til organisasjonens aktiviteter indirekte bidrar til rekrutteringen.

I intervjuene har vi også gått inn på rekrutteringen av ulike målgrupper. Én målgruppe er barn og unge, særlig dem i en utsatt posisjon. Familieøkonomi kan være en særlig utfordring for inkludering av barn og unge i frivillige aktiviteter. Høye deltakeravgifter og krav om at man stiller med utstyr, kan gjøre at ikke alle har mulighet til å delta. Dette er en problematikk som det også er stor bevissthet om blant dem vi har snakket med som arbeider i organisasjoner som retter seg mot barn og unge. En informant trekker frem mangelen på lavterskeltilbud for barn og unge som et hinder for rekruttering til frivillig aktivitet og peker på kommunale tilskudd som en løsning:

Vi ønsker å tilrettelegge for barn fra lavinntektsfamilier, men å begynne å spille et instrument koster penger, og vi ender ofte opp med å henvende oss til dem som allerede spiller. Med bedre og mer målrettede støtteordninger for å senke den økonomiske terskelen vil vi kunne henvende oss bedre til denne gruppen.

Tiltak som fritidskort eller lignende stønader til familier eller barn og unge selv er andre typer tiltak som fremheves. Enkelte organisasjoner, blant annet innen idrett, formidler denne typen støtte fra stiftelser som Zuccarellostiftelsen.

Inntrykket er likevel at det fra frivillighetens side er et behov for ordninger som i større grad er rettet inn mot denne målgruppen.

For frivillige organisasjoner som arbeider med aktiviteter for personer med nedsatt funksjonsevne, er det i mange tilfeller avgjørende at lokalene har universell utforming.

I og med at mange av våre medlemmer har nedsatt funksjonsevne og/eller har hjerte- og lungesykdom, er det mange som ikke klarer å komme seg til treningsstedene vi har. Vi har behov for transport som *rosa busser* og TT-kjøring.

Én informant peker for eksempel på at TT-kort alene ikke er en løsning, fordi reisene fort brukes opp om medlemmer og frivillige skal delta på aktiviteter. Da vil de ikke kunne gjennomføre reiser til andre formål. På denne måten blir alternativet enten å ta dem som en merkostnad eller – som ofte kan tenkes å bli tilfellet – å ikke delta i det hele tatt.

Når det gjelder rekruttering av innvandrere, flyktninger og asylsøkere til frivillighet, finnes det ulike perspektiver i materialet. Mangel på informasjon om frivillige aktiviteter er én hindring for rekruttering av dem med etnisk minoritetsbakgrunn. For å kunne nå ut er organisasjonene ofte avhengige av å kunne gi informasjon på flere språk, noe som kan være krevende å få til innenfor rammene de har. En informant fra en innvandererorganisasjon peker på at kommunen her kunne ha en rolle å spille:

Det ville hjulpet om kommunen kunne sende ut informasjon om oss til sine kontakter, etater, aktuelle instanser i kommunen, som NAV, barnevern, skoler og så videre. Det er vanskelig for oss å nå frem til dem med informasjon, blant annet på grunn av GDPR og fordi de ønsker ikke å ta imot informasjon.

Manglende samarbeid og at kommunen ikke velger å prioritere alle innvandererorganisasjoner likt, kan være en hindring for å nå ut. En annen informant mener at det oftere er de store, profesjonelle organisasjonene på dette feltet som får tilskudd og inviteres til samarbeid, mens det samme ikke i like stor grad er tilfellet for de lokale nærmiljøorganisasjonene i bydelene.

Informasjon er også viktig for å kunne bygge relasjoner og tillit, som fremheves som avgjørende for å kunne lykkes med rekrutteringen. Samtidig er det noe som tar tid:

Det tar tid å komme inn i miljøene og bygge tillit. Når dette er oppnådd, er prosjektperioden ofte snart over. Det fremmer ikke gode endringsfelleskap og samarbeid over tid, selv om vi forsøker å løse det så godt vi kan ved å bygge gode relasjoner til alle våre samarbeidspartnere.

I dette sitatet pekes det også på sammenhengen mellom rekruttering innenfor denne gruppen og behovet for tilskudd som gir større langsiktighet i de frivillige organisasjonenes aktiviteter.

Et annet forhold som fremkommer i materialet, er at språkproblemer og kulturforskjeller vanskeliggjør samarbeid minoritetsorganisasjoner imellom. Manglende dialog og koordinering kan gjøre at organisasjoner som tilbyr lignende aktiviteter i samme område, ender opp med å konkurrere med hverandre. På dette området opplever man også at det oftere er de større, mer etablerte organisasjonene som blir prioritert når det kommer til økonomiske tilskudd og samarbeid, mens mindre grasrotforeninger som driver bydelsnære aktiviteter, må klare seg på egen hånd.

Når vi ser på rekruttering mer generelt, finner vi også at enkelte informanter opplever at koordineringen mellom kommune og frivillighet ikke alltid er like god. I noen tilfeller har man opplevd at kommunale instanser, som biblioteker og sykehjem, tar initiativ til det som i prinsippet er frivillige aktiviteter, og ønsker å rekruttere frivillige. Selv om man i organisasjonene synes det er positivt at det er oppslutning om frivillighet fra det offentlige side, og at kommunale instanser henvender seg til frivilligheten for å få kunnskap og opplæring, ses det også på som problematisk. Det handler ikke bare om at det potensielt blir konkurranse mellom frivillig og offentlig sektor om å rekruttere frivillige, men også at det kan bidra til en utvisking av sektorgrensene. Det man gjerne frykter her, er at man mister noe av egenarten som ligger i at aktivitetene drives av frivillige organisasjoner.

Konsekvenser av koronatiltakene

Til sist i dette kapittelet skal vi også se på organisasjonenes erfaringer og behov i forbindelse med koronatiltakene, som ble iverksatt i mars og april. Som følge av disse tiltakene har mange organisasjoner vært nødt til å avlyse sine aktiviteter. Noen har omstilt seg og satt inn en innsats for å hjelpe utsatte og rammede personer i lokalmiljøet, mens andre har satt aktiviteten på vent. En del har flyttet sin aktivitet over på digitale flater. Men det stiller også langt større krav til de frivillige som driver aktivitetene, ikke bare med tanke på digital kompetanse, men også at selve aktiviteten og samhandlingen mellom deltakerne får en annen karakter.

Det er noen bekymringer om rekruttering i organisasjoner basert på medlemsaktivitet. Utfordringen er at rekrutteringen er nært knyttet til de aktivitetene organisasjonene har, for eksempel sommerleirer. Når disse faller bort, påvirker det også mulighetene til å rekruttere nye medlemmer, og det kan selvsagt også bidra til at enkelte faller fra. Særlig aktiviteter for barn og unge opplever at de er sårbare for dette, og de frykter også ringvirkninger med tanke på tilskudd der tildelingen er basert på antall medlemmer.

Det er også enkelte som peker på det at koronatiltak kan slå negativt ut for grupper som allerede er i en utsatt posisjon, som utsatte barn og unge,

flyktninger, rusbrukere og så videre. Koronatiltakene har for det første gjort at organisasjonene ikke har mulighet til å tilby aktivitet til disse eller følge dem opp gjennom sine ordinære tiltak. For det andre frykter de at situasjonen på sikt vil gjøre aktivitetene de tilbyr, eller tiltakene de driver, dyrere som følge av de økonomiske ringvirkningene, for eksempel som følge at kontingenter og deltakeravgifter vil måtte settes opp påfølgende år.

For organisasjoner hvor felles øvinger og samlinger er en sentral del av aktiviteten, skaper smitteverntiltak betydelige utfordringer fordi det er vanskelig å finne store nok lokaler. Det gjelder for eksempel korps. Samtidig blir også konkurransen om de eksisterende lokalene større når tilgjengeligheten blir mindre som følge av tiltakene. Tilsvarende utfordringer gjør seg gjeldende for frivillige aktiviteter og organisasjoner som er avhengige av bestemte typer utstyr. Enkelte frykter at krav til smitteverntiltak vil gjøre det vanskeligere for enkelte grupper å delta, fordi det begrenser mulighetene for å låne ut utstyr.

Utfordringen er samtidig at det er vanskelig for foreningslivet å si noe om de langsiktige konsekvensene av koronatiltakene. Avlysninger i dag gjenspeiles i mange tilfeller først når regnskapet skal gjøres opp neste år, og det bidrar naturligvis til økonomisk uforutsigbarhet. Enkelte peker på at de samfunnsøkonomiske ringvirkningene av krisen kan påvirke finansieringsgrunnlaget til frivilligheten. På den ene siden handler det om at informantene frykter at svekket kommuneøkonomi og næringsliv gjør at det vil være mindre støtte å hente (f.eks. fra stiftelser). Og på den andre siden handler det om at det blir større press på de inntektskildene som finnes nå, ettersom mange opplever inntektstap samtidig.

Frivilligheten opplever også at de har hatt mye å bidra med i krisen, men for eksempel på helse- og sosialområdet trekker noen frem utfordringene det skaper med tanke på grensene mellom offentlig og frivillig sektor. Man er bevisst på å bevare egenarten også i krisen, og at frivillige aktiviteter ikke bare blir en forlengelse av offentlige tjenester og tiltak. Noen organisasjoner, spesielt de som driver faste tiltak (f.eks. akuttovernatting), har fått ekstrautgifter som følge av krisen. Det krever mer av organisasjonene å tilby de samme tiltakene når man må ta smittevern hensyn, og da koster det også mer (f.eks. hvis man tenker tiltak for rusbrukere). Krisen fører potensielt også til at behovet for enkelte tiltak blir større, enten det er hjelpetelefoner, matutdeling eller annet, og det legger da press på bemanning og økonomi. En annen utfordring er at frivillige kanskje ikke har «helsekompetansen» som kreves for å håndtere alle typer tiltak.

Koronasituasjonen byr også på utfordringer for utlån av utstyr. Så lenge smitteverntiltakene gjelder, vil det være vanskelig å drive med dette, og tiltakene vil selvsagt kunne gå på bekostning av mulighetene for å drive aktivitet som er avhengig av utstyr. Det kan også være verdt å reise bekymring rundt sosiale forskjeller i deltakelse, det vil si hvorvidt situasjonen forsterker ulikheter ved at de som må låne utstyr, ikke kan delta på vanlig måte. Digital

aktivitet kan også ha litt andre barrierer enn vanlig aktivitet, for eksempel med tanke på eldre.

Blir tiltakene langvarige, vil nok denne utfordringen bli tydeligere over tid. For grasrotorganisasjoner som opplever å falle mellom stolene når det gjelder tilskudd og andre ressurser fra kommunen, kan dette problemet ha blitt forsterket i forbindelse med koronasituasjonen, og det kan kanskje oppleves paradoksalt siden det er i lokalmiljøet det er behov for tiltak (besøk, handlehjelp, kontakt på telefon med eldre som ikke kan gå ut, osv.). Ved siden av inntektsgivende aktiviteter som loppemarked og lignende, er også bortfall av utleieinntekter et potensielt problem for organisasjoner som har dette. Mange korps og foreninger har mobilisert givere som følge av bortfallet av inntekter fra loppemarkeder. Dette er imidlertid vanskeligere å gjøre når det gjelder utleie. Enkelte peker også på at de samfunnsøkonomiske ringvirkningene av krisen kan påvirke finansieringsgrunnetil frivilligheten. På den ene siden handler det om at man frykter at svekket kommuneøkonomi og næringslivsaktivitet gjør at det vil være mindre støtte å hente (f.eks. fra stiftelser).

Diskusjon og avslutning

I dette siste kapittelet sammenfatter og diskuterer vi hovedfunnene fra analysen. Spørsmålet er hvilke faktorer som fremmer og hemmer godt samspill mellom kommune og frivillig sektor i Oslo. For å belyse dette tar vi utgangspunkt i funnene fra spørreundersøkelsen og intervjustudien, samt analysen av kjennetegnene ved og utviklingen i frivillig sektor. I tillegg drøfter vi helt avslutningsvis hva som er fremtidige kunnskapsbehov om frivilligheten i Oslo.

En mangfoldig frivillig sektor

Vi finner i analysene at både organisasjonstettheten og mangfoldet i frivillig sektor øker, og at stadig flere av Oslos innbyggere utfører frivillig, ulønnet arbeid. Mange er også knyttet til organisasjonslivet gjennom medlemskap i lokale og nasjonale frivillige organisasjoner. Et perspektiv på utviklingen er at vi ser økende kompleksitet i den frivillige sektoren.

Kultur- og fritidsfeltet er dominerende i den frivillige sektoren, slik det også er det i Norge mer generelt. Samtidig ser vi også at det er et stort antall andre typer organisasjoner, innenfor helse- og sosialområdet og rettighets- og støttearbeid. Nærmiljøorganisasjoner, som velforeninger, er også en foreningstype i vekst. I tillegg har man i Oslo også mange innvandrersorganisasjoner og tros- og livssynssamfunn. I sum har organisasjonslivet en viktig rolle i å gi innbyggerne mulighet til fysisk, sosial og kulturell utfoldelse. Gjennom å delta i frivillige aktiviteter kan innbyggerne utvikle sosiale relasjoner, skape mening i sine liv og få innflytelse i lokalmiljøet (Arnesen & Sivesind, 2020).

Frivilligheten står fortsatt sterkt, noe man ser ut fra de mange årsverkene som utføres. Andelen som har utført frivillig arbeid i Oslo, har økt over tid, og ligger på omtrent samme nivå som resten av landet. Det er interessant i og med at Oslo har en stor innvandrerbefolkning. Tidligere studier har vist at innvandrere i mindre grad deltar i organisasjonsbasert frivillig arbeid, men gjør mye uformelt eller direkte frivillig arbeid (Eimhjellen & Arnesen, 2018; Eimhjellen, Bentsen & Wollebæk, 2020). Kultur og fritid er dominerende også

når vi ser på hvor de frivillige legger ned sin innsats, og hvor mange timer de utfører. Det frivillige arbeidet overgår også det betalte arbeidet på lokalt nivå i frivillig sektor i Oslo.

Samtidig ser vi også en svak økning i antallet betalte fulltidsårsverk i Oslos frivillige sektor. En mulig driver kan være statlige og kommunale tilskudd. Økonomisk støtte muliggjør frivillig aktivitet, men kan også påvirke organisasjonenes uavhengighet og bidra til endringer i drift og aktiviteter. Det kan være en konsekvens når man får en mer målrettet frivillighetspolitikk der vilkårene for finansiering er knyttet til gjennomføring av politisk initierte tiltak på ulike områder, for eksempel tiltak for inkludering av barn og unge eller integreringstiltak. Profesjonalisering vil ofte være en forutsetning for langsiktighet i tiltaket og ikke minst for å møte både kommunens og offentlighetens forventninger til aktiviteten organisasjonene tilbyr.

Når det gjelder sektorens økonomi, ser vi at omfanget av økonomisk aktivitet øker, og spesielt innen hobby og fritid og på velferdssfeltet. Inntektene i sektoren er i hovedsak egengenererte, det vil si fra medlemskontingent, deltakeravgifter, utleie og annet salg. Vi finner imidlertid at andelen disse inntektene utgjør, går noe tilbake, mens andelen fra statlige tilskudd og tilskudd fra stiftelser øker. På utgiftssiden ser vi at det er aktivitet som er den største utgiftsposten, mens administrasjon står for under en tredjedel.

Samlet sett preges utviklingen i frivillig sektor i Oslo av større organisasjonstetthet og mer mangfold i aktivitetene som tilbys. Aktiviteten er overveiende tuftet på frivillig, ubetalt innsats, selv om det også er et innslag av betalt sysselsetting. Det gjenspeiles dessuten i sektorens økonomi, der egengenererte inntekter er den viktigste typen inntektskilde etterfulgt av tilskudd og private bidrag.

Suksessfaktorer og barrierer for samspill

Resultatene fra undersøkelsen peker i retning av at organisasjonene overordnet opplever at forutsetningene for å drive frivillig aktivitet i Oslo er gode. Når vi ser på ulike områder av frivillighetspolitikken, fremkommer det samtidig at det er områder der frivilligheten vurderer at kommunens arbeid har forbedringspotensial. Tabell 14 oppsummer hovedfunnene i studien.

Tabell 14. Barrierer for godt samspill og mulige løsninger foreslått av frivillige aktører

Barrierer	Løsninger
<ul style="list-style-type: none"> • Spenninger mellom frivillig sektor og kommune om hva frivillighet innebærer. • Stor kompleksitet både i kommunal organisering og frivillig sektor vanskeliggjør dialog. • Svak institusjonalisering av samspillet mellom frivillig sektor og kommune gjør at samarbeid ofte er personavhengige. • Tilskuddsprosesser oppleves som ressurs- og tidkrevende og lite samordnet på tvers av ulike deler av kommunen. • Stort behov for lokaler, men utfordringer med å få oversikt, tilgjengelighet og egnethet. • Utsatte barn og unge, seniorer og eldre, personer med nedsatt funksjonsevne, og minoriteter «havner mellom stolene». 	<ul style="list-style-type: none"> • Skape felles definisjoner og bevissthet om frivilligheten og dens rolle vis-a-vis kommunen. • Øke mulighetene for kontakt ettermiddag og kveld og tydeliggjøre kontaktpunkter for frivilligheten på bydelsnivå. • Etablere flere møteplasser for frivillige organisasjoner på samme område og institusjonalisere dialog og samarbeid. • Samordne og etablere digitale løsninger for søknad og rapportering på tilskuddsordninger. • Gi bedre oversikt over kommunale lokaler til utlån og forankre utlånforskriften bedre på bydelsnivå. • Prioritere målrettede tiltak og involvering av grasrotorganisasjoner for å bedre nå ut til de aktuelle målgruppene.

Et forhold er at man fra de frivilliges side opplever at kommunen kan være stor og uoversiktlig, og at det ikke alltid er like enkelt å vite hvordan man skal gå frem for å komme i kontakt med de riktige personene. Den frivillige aktiviteten skjer på ettermiddag og kveld, mens kommunens ansatte er på jobb på dagtid. Det oppleves som et hinder ikke bare for bedre kontakt, men også for større grad av samarbeid med kommunen.

Svak institusjonalisering av forholdet mellom kommunen og frivillig sektor gjør at samarbeid oftere er avhengig av initiativer fra enkeltpersoner, enten det er kommunalt ansatte eller ledere i frivilligheten. Når initiativtakeren forsvinner fra stillingen eller funksjonen, stopper også samarbeidet opp, og man rykker tilbake til start. At samarbeidsrelasjonen mellom frivilligheten og kommunen derigjennom blir personavhengig, er imidlertid noe vi også kjenner fra andre studier av samspillet mellom offentlig og frivillig sektor (Trætteberg et al., 2020). Det er med andre ord ikke unikt for Oslo.

Vi finner også at det varierer hvor enkelt det er for frivillige aktører å finne frem til informasjon fra kommunen. De fleste gir riktignok uttrykk for at det er lett å finne frem til informasjon om tilskuddsordninger og kurs og seminarer, som også er aktiviteter som mange i foreningslivet benytter seg av. Vi ser imidlertid at mange opplever at det er vanskeligere å få oversikt over lokaler til lån, utstyrlåneordninger og rekrutteringsressurser. I det hele tatt tyder mye på at kommunens sentralisering og organisatoriske spesialisering, som er tydeligere i en storbykommune som Oslo, medfører en avstand mellom kommunen og frivillige organisasjoner som vanskeliggjør kommunikasjon, og en kompleksitet som alle organisasjoner ikke nødvendigvis har ressursene til å håndtere.

Bedre samordning av kommunal tilskuddsforvaltning løftes frem som et tiltak som vil kunne lette arbeidsbyrden i organisasjonene. Organisasjoner som

mottar støtte fra ulike forvaltere, opplever at det går betydelige ressurser til dokumentasjon og rapportering, siden dette må gjentas for hvert av tilskuddene. Det bidrar til at frivillige i disse tilfellene ender opp med å bruke mye av sin tid på administrative oppgaver i stedet for kjerneaktiviteter som støtten har til formål å finansiere. En annen uintendert virkning er at kvaliteten på rapportene blir dårligere fordi man velger «klipp-og-lim»-løsninger for å spare mest mulig tid på slike oppgaver. I tillegg kan store, etablerte organisasjoner dra fordel av at de har større administrative ressurser og mer erfaring med å søke tilskudd. Det kan også være gunstig å ha tilknytning til en nasjonal organisasjon, fordi det gir tilgang på kompetanse på sentralt nivå. De fleste organisasjonene opplever imidlertid at det er enkelt å finne frem til informasjon om tilskuddsordninger.

Et annet behov er mer langsiktighet i den kommunal støtten. Fra frivillighetsperspektivet ser organisasjonene for seg at flerårige fremfor ettårige tilskudd vil gi større økonomisk forutsigbarhet og sikre mer kontinuitet i aktivitetene. Det vil også kunne minske merarbeid som organisasjonene har i forbindelse med tilskudd. Mange opplever at de bruker tid på å levere det som i prinsippet er de samme søknadene og rapportene fra år til år, fordi innholdet i tiltakene og aktivitetene endrer seg lite. Dette er imidlertid noe som må ses i sammenheng med kommunens behov for på den ene siden å kunne omprioritere midler i tråd med endringer i kommunal politikk og på den andre å sikre måloppnåelse og holde kontroll med bruken av pengene.

Blant Oslos organisasjoner er det et stort behov for lokaler, anlegg og uterom, og mange benytter seg av muligheten til å låne dette av kommunen. Av de temaene som er tatt opp i studien, er dette der vi ser at kommunen mottar dårligst vurdering, og hvor det er størst behov for tiltak. Men én ting er at det er stort press på lokaler i Oslo. Det har ikke bare å gjøre med en stor og mangfoldig frivillig sektor med mange ulike lag og organisasjoner, men også at man konkurrer med mange andre typer aktører. Lokaler fremstår på mange måter som en knapp ressurs. Det forsterkes også av det faktum at et lokale ikke bare er et lokale – det må også være egnet for den aktiviteten som de frivillige ønsker å gjennomføre. Kor og korps er avhengige av god akustikk, teater av riktig utstyr, sosiale organisasjoner av møteplasser og så videre. Til dels opplever foreningslivet også at tilgjengeligheten av lokaler reflekterer kommunale prioriteringer.

Oslo kommunes samspill med frivilligheten ligger i skjæringspunktet mellom en uformell og formell modell. På en del områder, særlig innen kultur, idrett og helse, finnes det formaliserte og varige samarbeidsrelasjoner, mens samspillet på andre områder har et mer uformelt preg med vekt på å utvikle slike relasjoner. Samlet sett er det likevel i stor grad slik at frivillige organisasjoner, lag og foreninger oppfatter kommunen som en tilrettelegger og støttespiller. Kommunens arbeid med å følge opp frivillighetsmeldingen oppfattes positivt av frivilligheten. På samme tid ser man også rom for forbedringer, og det er spesielt fire støttespillerfunksjoner som peker seg ut: at

kommunen bidrar med ressurser i form av kommunale tilskudd og tilgjengeliggjøring av lokaler, styrker dialogen mellom kommune og frivillig sektor og bistår i koordinering frivillige aktører imellom, involverer frivilligheten gjennom samarbeid og bidrar til rekruttering ved å synliggjøre frivilligheten og dens egenart.

Fremtidige kunnskapsbehov

Helt avslutningsvis skal vi drøfte noen mulige kunnskapsbehov når det gjelder forskning på frivillig sektor i Oslo.

Oslo har for det første en mangfoldig frivillig sektor med mange ulike typer organisasjoner, lag og foreninger. Selv om vi har foreliggende data som gir oss mulighet til å få et overblikk på sektoren og aktiviteten i den, ville det være nyttig med en grundigere kartlegging av organisasjonslivet i de forskjellige bydelene. Det ville kunne være spesielt interessant å se på utviklingen i bydeler med egne lokale satsninger, som på Grorud og Tøyen, for å kunne undersøke samspillet mellom politiske tiltak og frivilligheten. Dette vil også være egnet for mer kvalitativ kunnskapsinnhenting om organisasjonens aktiviteter og utfordringer de møter på i sin hverdag.

Ett annet kunnskapsbehov er knyttet til ulikheter i frivillig innsats og deltakelse på tvers av de ulike bydelene i Oslo. Bydelene har ulik demografi og sosioøkonomisk sammensetning, hvilket også speiles i trekk ved den frivillige sektoren og det frivillige engasjementet. Samtidig har også bydelene en nøkkelrolle i kommunenes politikk for å være en støttespiller og tilrettelegge for den frivillige sektoren. Kunnskap om forskjeller mellom bydelene vil dermed kunne bidra til å belyse viktige sider ikke bare ved strukturen i frivillig sektor i Oslo, men også samarbeidsrelasjoner mellom kommunen og sektoren.

Dette er en problemstilling som også berører viktige temaer knyttet til økonomiske og andre barrierer for deltakelse i frivillig aktivitet. Vi har i rapporten sett at det kan være utfordringer knyttet til rekruttering av ulike målgrupper til frivillig aktivitet, som barn og unge, eldre og seniorer, personer med nedsatt funksjonsevne og etniske minoriteter. For å få mer kunnskap om hvordan frivillige organisasjoner arbeider med disse gruppene, og effektene av kommunale tiltak på området kunne det være aktuelt med mer kvalitativt orienterte studier, for eksempel følgeforskning i forbindelse med prosjekter knyttet til rekruttering og inkludering eller tiltak som fritidskortordninger.

I denne sammenheng kunne det også være relevant å undersøke omfanget av og innholdet i egenorganisert frivillighet og direkte frivillighet, det vil si engasjement som foregår utenfor den tradisjonelle organisasjonskonteksten. Dette er en type frivillig aktivitet som har blitt mer utbredt over tid, og som utgjør en stadig viktigere del av sektoren. Egenorganisert frivillighet er spesielt interessant med tanke på å fange inn og bedre forstå deltakelse blant barn og unge og eldre og pensjonister. Bedre kunnskap om dette vil kunne være viktig for å legge til rette for fremtidens frivillige sektor, spesielt for grupper som

faller utenfor den tradisjonelle frivilligheten. Forholdet mellom frivillig og betalt arbeid er i tillegg et spor som kan følges opp i fremtiden. Mesteparten av arbeidsinnsatsen som legges ned i sektoren, er frivilligbasert, men vi ser en svak økning i betalt arbeid.

Videre er det også behov for mer kunnskap om frivillig sektors samarbeid med kommunen og sektorens rammevilkår. Kommunen spiller en viktig rolle i å legge til rette for frivillig aktivitet, noe som har stor betydning for frivillige organisasjoners handlingsrom. Vi har sett i denne studien at dette blant annet omfatter kommunale tilskuddsordninger og tilgang på lokaler, anlegg og uterom. I tillegg kommer også forhold knyttet til de mulighetene organisasjonene selv har til å finansiere sin aktivitet gjennom egne aktiviteter og andre typer bidrag utenfra. Mer kunnskap om rammene som frivillig sektor i Oslo opererer innenfor, vil kunne være viktig i kommunens arbeid som støttespiller og tilrettelegger for sektoren. Dette kan for eksempel undersøkes gjennom en mer fullstendig kartlegging av kommunens tilskudd på frivillighetsfeltet.

I en slik undersøkelse av samspillet mellom kommune og frivillig sektor kunne det også være aktuelt å undersøke nærmere forholdet mellom ambisjonene i den kommunale frivillighetspolitikken, de strukturelle forutsetningene for iverksettingen av politikken og frivillighetens behov. Vi finner som nevnt over i denne rapporten at det er en opplevelse av avstand mellom kommunen og frivillige organisasjoner som vanskeliggjør kommunikasjon, og en kompleksitet i kommunens organisering som alle organisasjoner ikke nødvendigvis har ressursene til å håndtere. Å få mer kunnskap om disse barrierene som på mange sårpreger Oslo som en storbykommune, vil kunne være viktig for den langsiktige implementeringen av kommunens frivillighetspolitikk. En annen problemstilling som kan følges opp i denne forbindelse, er også grensene mellom frivillig og kommunal sektor når det gjelder problem- og løsningsforståelser og gjennomføringen av konkrete tiltak.

Samlet sett gir Oslo som storby unike muligheter for frivillighetsforskningen til å undersøke sentrale problemstillinger på feltet, både knyttet til organisering, deltakelse og politikk. Det vil i fremtiden derfor være høyst interessant å følge utviklingen i frivillig sektor i Oslo.

Litteratur

- Arnesen, D. & Sivesind, K. H. (2020). *Organisasjonslandskap i endring 2009–2019: Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?* Rapport 2020:5. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Arnesen, D. & Sivesind, K. H. (2014). *Frivillig sektor i Oslo: Nøkkeltall og hovedtrekk*. Notat. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Arnesen, D., Sivesind, K. H. & Gulbrandsen, T. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*. Rapport 5/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Bakken, A. (2019). *Ungdata. Nasjonale resultater 2019*, NOVA Rapport 9/19. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Christensen, D. A., Strømsnes, K. & Wollebæk, D. (2011). *Organisasjonene i Hordaland 1999-2009*. Rapport 2011-3. Bergen/Oslo Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Eimhjellen, I. S. (2016). *Innvandrere si deltaking i norsk frivilligliv: Nye tal og metodiske utfordringer*. Rapport 2016-3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Eimhjellen, I. S., Bentsen, H. L. & Wollebæk, D. (2020). *Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Noreg*. Rapport 2020:2. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Eimhjellen, I. S. & Arnesen, S. (2018). *Organisasjonsengasjement blant innvandrere*. Rapport 2018:3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Fladmoe, A., Sivesind, K. H. & Arnesen, D. (2018). *Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017*. Rapport 2018:2. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Folkestad, B., Christensen, D. A., Strømsnes, K. & Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Noreg 1998–2014. Kva kjenneteiknar dei frivillige og kva har endra seg?* Rapport 4/2015. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- ILO (2011). *Manual on the measurement of volunteer work*. Genève: International Labour Office, Department of Statistics.
- Ljunggren, J. (2017). «Oslo og sosial ulikhet». I Jørn Ljunggren (red.). *Oslo – Ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm.
- Loga, J. (2012). «Finnes det en egen kommunal frivillighetspolitikk?» I Per Selle & Kristin Strømsnes (red.). *Organisasjonene og det offentlige. Har vi fått en ny frivillighetspolitikk?* Rapport 2012-6. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Oslo kommune (2018). *Engasjement og deltakelse: Frivillighet i Oslo. Frivillighetsmelding*. Oslo: Byrådsavdelingen for kultur, idrett og frivillighet, Oslo kommune.
- Trætteberg, H. S., Eimhjellen, I., Ervik, R., Enjolras, B. & Skiple, J. K. (2020). *Kommunal frivillighetspolitikk og lokale organisasjoner*. Rapport 2020:3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Sivesind, K. H. (2012). *Pengestrømmer i frivillig sektor: Befolkningens gaver og lokallagenes økonomi*. Rapport 2012-7. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- United Nations Statistics Division. (2018). *Satellite Account on Nonprofit and Related Institutions and Volunteer Work*. New York: United Nations.
- Wollebæk, D. & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Rapport 3/2010. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ødegård, G., Bakken, A. & Strandbu, Å. (2016). *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo: Barrierer, frafall og endringer over tid*. Rapport 2016-7. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- Ødegård, G. & Fladmoe, A. (2017). *Samfunnsengasjert ungdom. Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo*. Rapport 2017:2. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2020:08

<p><i>Forfatter/Author</i> Daniel Arnesen</p>
<p><i>Tittel/Title</i> Frivillighet i en storby: Kommune og frivillig sektor i Oslo</p>
<p><i>Sammendrag</i> Denne rapporten undersøker samspillet mellom kommune og frivillighet i Oslo. En sterk, levende og uavhengig frivillig sektor er viktig for et godt bysamfunn. Frivilligheten gir innbyggerne muligheter til å utfolde seg kulturelt, sosialt og fysisk, til å bidra i sitt lokal- og nærmiljø og til å delta i politikk og samfunnsniv. Samtidig spiller kommunen en viktig rolle i å legge til rette for at frivilligheten kan fylle ulike samfunnsroller.</p> <p>Formålet med denne rapporten er å undersøke de erfaringer ulike frivillige aktører i Oslo har med kommunens oppfølging av målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen <i>Engasjement og deltakelse: frivillighet i Oslo</i>, som ble vedtatt av bystyret i 2016. Rapporten presenterer også nøkkeltall om frivillig sektor i Oslo om utviklingen i antall organisasjoner, lag og foreninger, medlemskap, frivillig arbeid, betalt sysselsetting og økonomi.</p>
<p><i>Emneord</i> Frivillig sektor, frivillig arbeid, frivillighetspolitikk, Oslo,</p>
<p><i>Summary</i> This report examines the interaction between the municipality and voluntary work in Oslo. A strong, vibrant and independent voluntary sector is important for a good urban community. Volunteering gives residents the opportunity to develop culturally, socially and physically, to contribute in their local and local environment and to participate in politics and social life. At the same time, the municipality plays an important role in facilitating the voluntary role of various social roles.</p> <p>The purpose of this report is to examine the experiences that various voluntary actors in Oslo have with the municipality's voluntary sector policy. The report also presents key figures for the voluntary sector in Oslo on developments in the number of organizations, teams and associations, membership, volunteer work, paid employment and finances.</p>
<p><i>Index terms</i> <i>Voluntary sector, volunteering, voluntary sector policy, Oslo</i></p>

Denne rapporten undersøker samspillet mellom kommune og frivillighet i Oslo. En sterk, levende og uavhengig frivillig sektor er viktig for et godt bysamfunn. Frivilligheten gir innbyggerne muligheter til å utfolde seg kulturelt, sosialt og fysisk, til å bidra i sitt lokal- og nærmiljø og til å delta i politikk og samfunnsliv. Samtidig spiller kommunen en viktig rolle i å legge til rette for at frivilligheten kan fylle ulike samfunnsroller.

Formålet med denne rapporten er å undersøke de erfaringer ulike frivillige aktører i Oslo har med kommunens oppfølging av målene og tiltakene i frivillighetsmeldingen Engasjement og deltakelse: frivillighet i Oslo, som ble vedtatt av bystyret i 2016. Rapporten presenterer også nøkkeltall om frivillig sektor i Oslo om utviklingen i antall organisasjoner, lag og foreninger, medlemskap, frivillig arbeid, betalt sysselsetting og økonomi.

ISBN (print): 978-82-7763-679-5
ISBN (online): 978-82-7763-680-1

ISSN (print): 1891-2168
ISSN (online): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no